

D'ACI I D'ALLA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
LLIBRERIA CATALONIA: PLAÇA CATALUNYA, 17

Setembre 1925

Preu: ptes. 1'30

COMPANYIA ANONIMA DE PRODUCTES QUÍMICS

MONCADA, 23 — BARCELONA — TELÈFON 31 A.

Àcid sulfúric especial per a acumuladors : Aigua bi·destil·lada

ESPECIALITATS

Àcid sulfúric
Àcid muriàtic
Àcid nítric
Sulfat d'alúmina
Sulfat de ferro
Sulfat de sosa
Sulfat de zenc

Àcid sulfúric, clorhídric, nítric i amoníac puríssims. — Àcid sulfúric especial per a acumuladors. — Àcid muriàtic especial per tartrats. — Àcid muriàtic especial per a curtits. — Àcid nítric especial per a metal·laris

Bisulfat de sosa
Sosa càusticalíquida
Sulfur ferrós
Aigua bi·destil·lada
Mini de plom
Litargiri
Alums

La casa de la goma

Senyores!

No deixin de
comprar les
seves faixes
a

**Au corset
Elegant**

Que les ven
des de
9 pessetes

**Plaça Santa Anna, 4
BARCELONA**

REMINGTON

LA MAQUINA PORTÀTIL
PER EXCEL·LÈNCIA

*Trafalgar, núm. 6
BARCELONA*

*i en totes les més grans
capitals i poblacions impor-
tants del món.*

L'ENCIS DE LA CASA MODERNA

s'assoleix amb les creacions de la
MANUFACTURE PARISIENNE

en MOBLES
de JONC

MARCA
M^EPNE
REGISTRADA

FILLS
de J. BARÓ

TALLERS
Riera S. Miquel,
n.º 88

Telèfon 686 G.

Salons d'Exposició i Vendes: PASSEIG DE GRACIA, 115 - BARCELONA

Carles Tutusaus

Optic-fabricant

ESPECIALITATS:

Ulleres per a auto : Montures Conxa
Montures Galalithe : Montures xapa-
des d'or de 18 quilats : Cristalls tòrics
Cristalls Felegich : Binocles per a
teatre i camp : Baròmetres : Termòme-
tres : Estoigs : Lupes : Cadenes : Gra-
duació gratis de la vista

BOQUERIA, 22 RAURICH, 2
B A R C E L O N A

FÀBRICA DE PRODUCTES CERÀMICS
RAJOLS I ARTICLES DE CONSTRUCCIÓ

CASIMIR VICENS

Despatx: Carrer de Tallers, 72
Fàbrica: Carrer de Benavent,
pròxim a Travessera (Sans)

TELÈFON 5090 A.

BARCELONA

Sensacional!

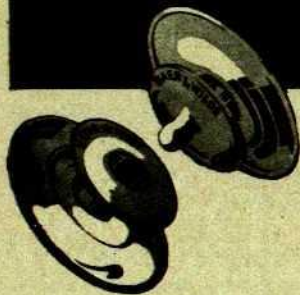
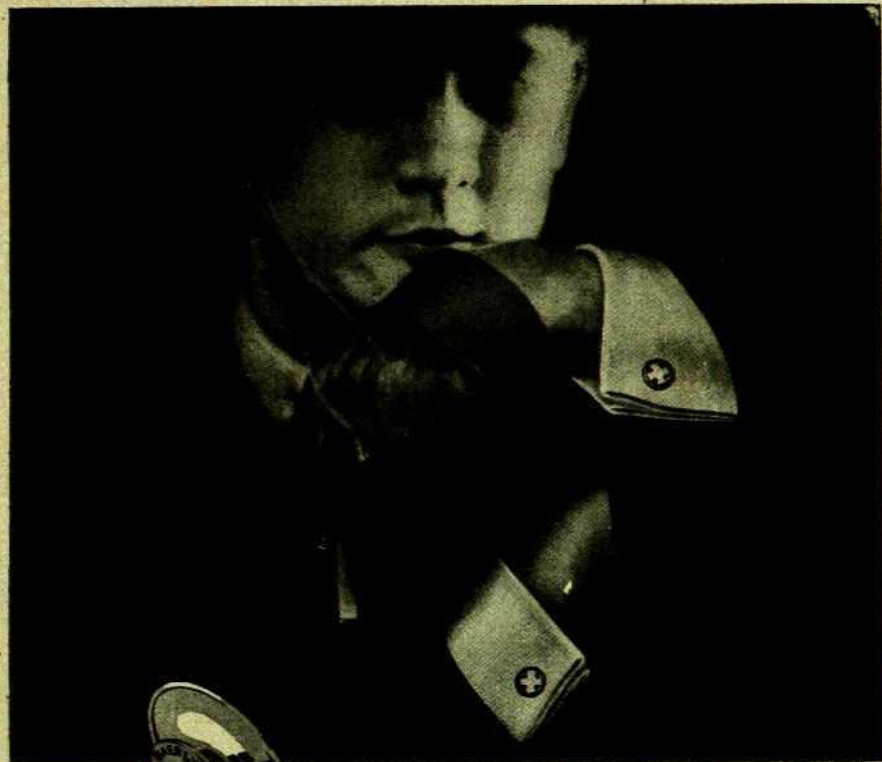
Nou sistema de massatge per a
evitar la feridura, tuberculosi,
paràlisi, arterioesclerosi, en-
teritis, restrenyiment, neuras-
tènia. Ventres deformats i
defectes físics.

V. L. FERRÁNDIZ

Ex-intern de Sanatori du Lèman (Suïssa)

Mallorca, 236 (prop de la Rambla)

TARDES

KUM-A-PART

«Gemelos» a pressió per a punys fluïxos

Són els que usen els elegants i les persones que estimen lo pràctic. Combinen el més exquisit bon gust amb el mecanisme més sòlid, senzill i còmode.

Clic, obert. *Clac*, tancat. Això és tot! Completa eficiència dintre de la més gran senzillesa.

Demani al seu camiser els nous models per a diari, esport o etiqueta. Però adverteixi que no hi ha garantia de que siguin els llegítims si no porten la marca «KUM-A-PART».

El ressort que dura tota la vida

Fabricat per
THE BAER & WILDE Co.
Attleboro, Mass. U. S. A.

Venda a Espanya:
E. PUIGDENGOLAS
Ausias-March, 50
BARCELONA

No es deixin enganyar
i exigir sempre aquesta
marca i nom
BELLESA (registrats)

BELLESA

PARÍS I BERLÍN
Gran Prix
et Médailles d'Or

Depilatori Bellesa Té fama mundial per ésser l'únic inofensiu i que fa desaparèixer a l'acte el berrisol de la cara, braços, etc., extirpant l'arrel sense molèstia per al cutis. L'únic que ha obtingut el Gran Premi.

Lloció Bellesa ES EL SECRET DE LA DONA I DEL HOME PER A REJOVENIR EL SEU CUTIS. Especialment preparada i de gran poder reconegut per a fer desaparèixer les arrugues, grans, barbs, asperes, etc. Dona fermesa i desenrotllament als pits de la dona. Absolutament inofensiva.

Tintura Winter Basta una sola aplicació per a que desapareixin les canes. Serveix per al cabell, barba, o bigoti. Dona matisos perfectament naturals i inalterables. Demànit la negra, castany-obscur, castany natural, castany clar, ros. Es la millor, més pràctica i més econòmica.

Pelífer Bellesa Vigoritzà el cabell i el fa renàixer als calbs, per rebel que sigui la calvície.

Almendrolina Bellesa ES LA REINA DE LES CREMES. Un sol pot rejoye-neix i embelleix el cutis d'una manera admirable. Completament inofensiva. La dona jove realça i conserva sa formosura i la dona d'edat recobra l'imperi de la bellesa. Finíssim perfum.

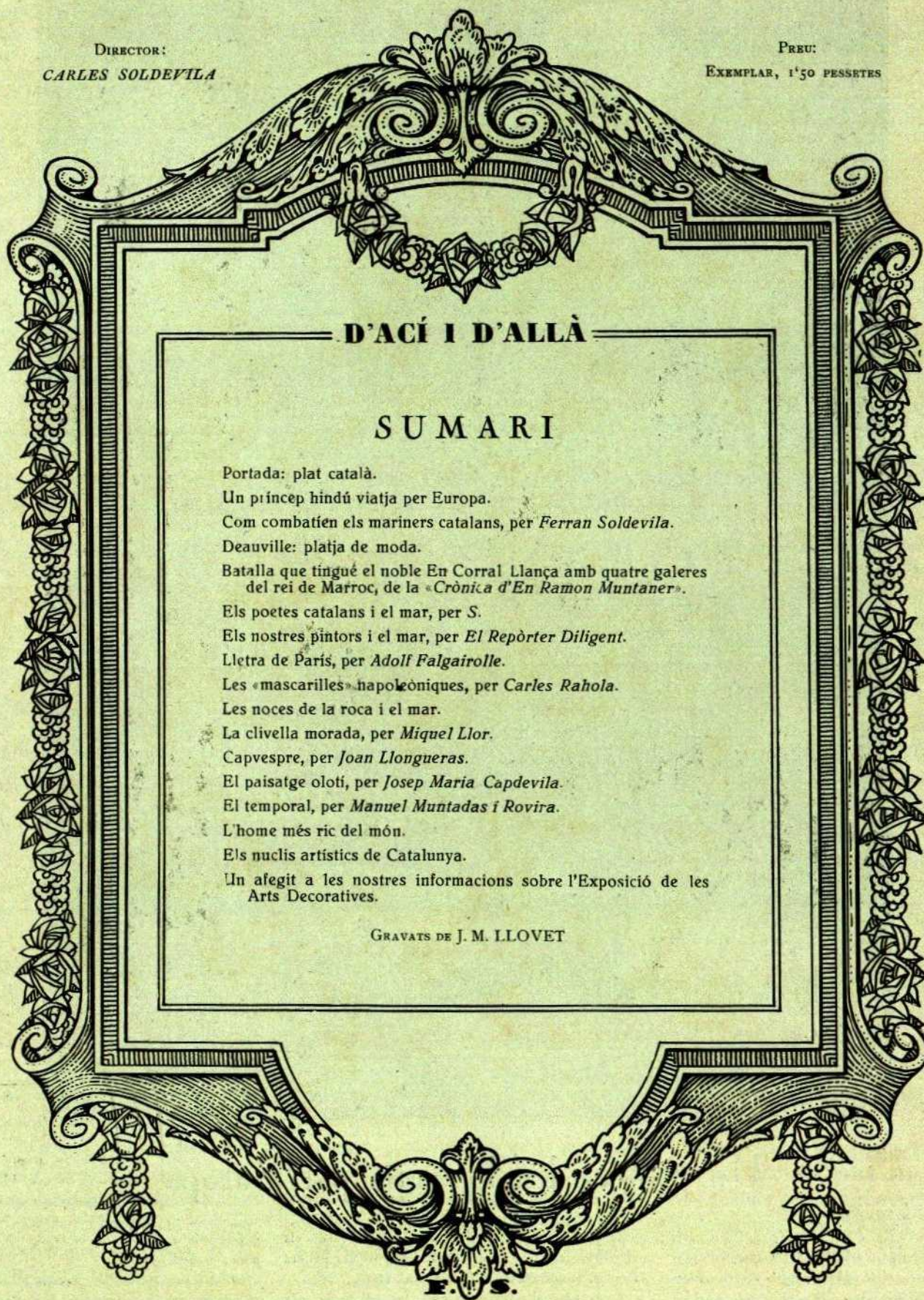
Es l'ideal Rhum Bellesa Fora canes
A BASE DE NOGUER. Basten unes gotes durant sis dies per a que desapareixin les canes, tornant-les a son primitiu color amb extraordinària perfecció. Usant-lo una o dues vegades per setmana, s'eviten els cabells blancs, puix sens tenyir-los els hi dona color i vida. Es inofensiu fins per als herpètics. No taca, no embruta, ni engrassa. S'usa de la mateixa manera que el Rom-quina.

Polvos Bellesa De qualitat superfina i els més adherents al cutis.

DE VENDA: A les principals Perfumeries, Drogueries i Farmàcies d'Espanya, Amèrica i Portugal. — **Depositaris:** A Buenos Aires, D. Lluís Badia, carrer Bernardo Irigoyen, 203. — A l'Havana, D. Enric Tayà, carrer Dragones, 92, Telèfono A-3186. — A Panamà, D. Pere Pujolàs, «Farmacia Espanyola» — **Fabricants:** Argente Germans, BADALONA

DIRECTOR:
CARLES SOLDEVILA

PREU:
EXEMPLAR, 1'50 PESSETES

D'ACÍ I D'ALLÀ

SUMARI

Portada: plat català.
Un príncep hindú viatja per Europa.
Com combatien els mariners catalans, per *Ferran Soldevila*.
Deauville: platja de moda.
Batalla que tingué el noble En Corral Llança amb quatre galeres del rei de Marroc, de la «Crònica d'En Ramon Muntaner».
Els poetes catalans i el mar, per S.
Els nostres pintors i el mar, per *El Repòrter Diligent*.
Lletra de París, per *Adolf Falgairolle*.
Les «mascarilles» napoleòniques, per *Carles Rahola*.
Les noces de la roca i el mar.
La clivella morada, per *Miquel Llor*.
Capvespre, per *Joan Llongueras*.
El paisatge olotí, per *Josep Maria Capdevila*.
El temporal, per *Manuel Muntadas i Rovira*.
L'home més ric del món.
Els nuclis artístics de Catalunya.
Un afegit a les nostres informacions sobre l'Exposició de les Arts Decoratives.

GRAVATS DE J. M. LLOVET

E. S.

ABONAMENT:

BARCELONA: ANY, 15 PTES.
FORA: » 16 »
AMÈRICA: » 18 »
ESTRANGER: » 22 »

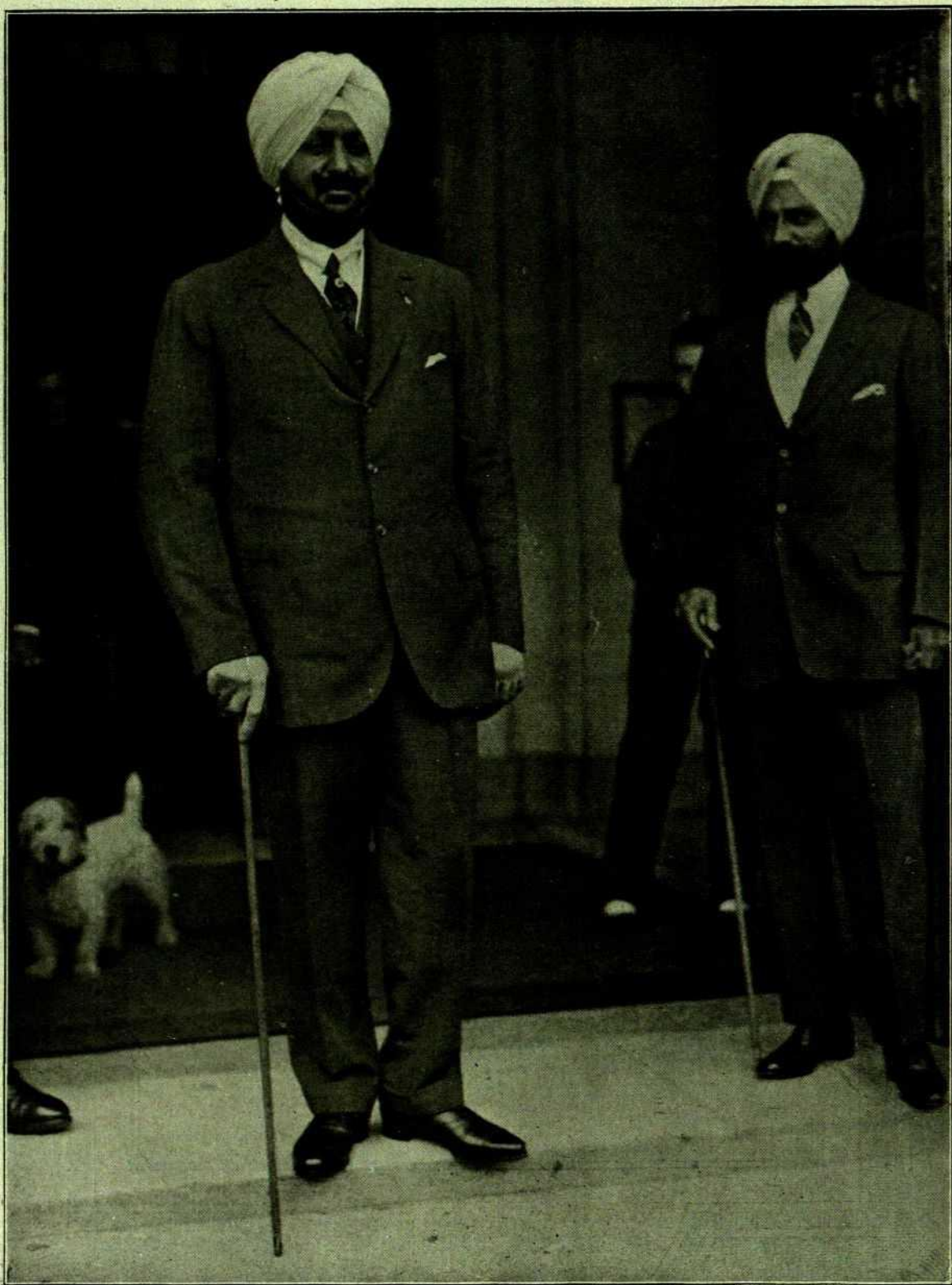
REDACCIO I ADMINISTRACIO:

Llibreria Catalònia : Plaça Catalunya, 17

TELÈFON 4789 A

ABONAMENT:

BARCELONA: semestre, 8 PTES.
FORA: » 8'50 »
BARCELONA: trimestre, 4 »
FORA: » 4'50 »

Fot. Manuel

EL marajah de Patiala, l'home més ric del món, ha vingut a Europa per assistir a la Societat de les Nacions. És a Ginebra, però abans ha passat uns dies a París on la vivacitat dels repòrters no ha deixat d'esbrinar i d'esbombar algunes de les despeses que féu al Claridge's Hotel, l'«home més ric del món» per mantenir aquest títol no sabem si envejable, però indiscutiblement envejat.

El príncep hindú ocupava amb el seu seguici tot el primer pis del famós Hotel dels Camps Elisis; les seves 22 habitacions amb el nodriment li costaven 180.000 francs diaris. Hom imagina, o més ben dit, hom no imagina la fastuositat i la riquesa dels menús del príncep. Sols per al desdèjuni, li calen 15 menes diferents

Un príncep hindú viatja per Europa

de llonguets i 1.500 francs de raïm moscatell. Tots els entremesos són perfumats dels licors de les millors marques, Grand Marnier, Chartreuse, etc.

Cada matí, el marajah fa venir les mil roses més boniques que puguin trobar-se a París.

Els dotze dies d'estada al Claridge li representen una despesa d'un milió cinc cents mil francs, i les compres que ha fet a París representen uns quants milions. Un home així — veieu? — és capaç tot sol de posar un pedaç a una ciutat freturosa.

En l'Hotel Savoy, on va posar a Londres, va donar

un milió de propines al personal. Hom calcula que el benefici net del Claridge no baixa de 300.000 francs. Afegim un detall: el *maitre d'hotel*

que serveix al príncep rep cada dia mil francs de propina per cada àpat.

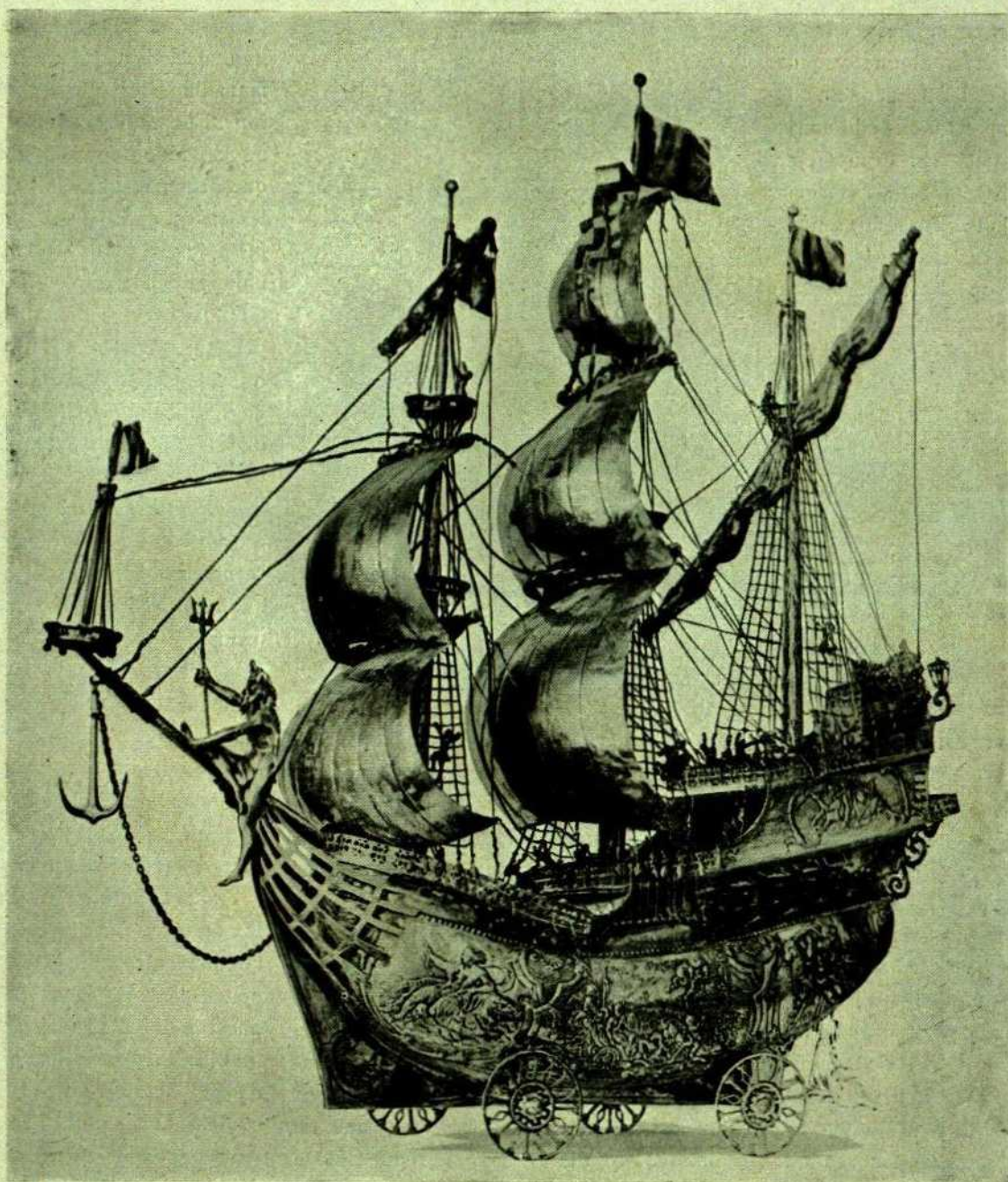
El marajah de Patiala vesteix a l'europea, mentre va per Europa, però conserva el turbant hindú i porta a sobre joies per valor d'uns quants milions. No és estrany, doncs, que vagi voltat d'un nombre de detertives.

Tot i que els pobles que són afavorits amb la presència d'aquest príncep, estan avesats a rebre els reis de millor butxaca, així com els milionaris americans, la presència del marajah de Patiala hi és un esdeveniment.

La renda d'aquest, és de dos milions de ptes. diàries.

*Vaixell d'argent,
obra única per la ri-
quesa del seu treball*

*Pertany a la no-
table col·lecció del
doctor R. Roviralla*

DINS les cròniques catalanes es troben sovint descripcions de combats navals. Si no tinguéssim altres elements de reconstrucció, com és ara les *Ordinacions* de 1354, amb les soles cròniques podríem arribar a reconstituir molts aspectes de la tàctica de lluita dels mariners catalans, en les

tretzena i catorzena centúries. De diversos capítols de Bernat Desclot i Ramon Muntaner treiem els materials per a aquestes notes.

Espies disposats en diversos indrets de la costa comunicaven oportunament als caps de l'estol els moviments dels vaixells enemics. Ramon Marquet i Berenguer Mallol pogueren així aconseguir una gran victòria sobre l'esquadra francesa, llavors de la croada contra Pere el Gran. Conta En Muntaner que un prohoms de Cadaqués anomenat Gras, amb uns nebots seus, vigilava l'estol de Guillem de Lodeva. Per ordre de Ramon Marquet, els nebots d'En Gras havien d'ésser cada nit a la punta del port Lligat, per tal de donar-li les notícies que ha-

guessin pogut adquirir durant la jornada. A fi d'adquirir-les, quatre homes d'En Gras no feien sinó anar i venir de Roses a Cadaqués.

Una nit, quan els nebots d'En Gras van fer el senyal convingut des de la punta del port Lligat, altres dos nebots qui eren en l'armada de Ramon Marquet els foren tramesos per l'almirall amb un lleny armat, a fi que els conduïssin a la seva presència.

—Ben vinguts siau!—els digué.—Què em direu dels nostres enemics?

Llavors li contaren com cinquanta galeres amb moltes barques i llenys havien partit de Roses i com ja havien d'haver passat el cap d'Aiguafreda.

—Ara—féu Ramon Marquet—què em

contareu de Roses?

I els nebots d'En Gras li comunicaren que no hi restaven sinó vint-i-cinc galeres, i que cada vespre eixien a la punta, defora el port, i hi restaven fins l'endemà quan el sol era eixit. Li aconsellaren que no deixés d'atacar-les, perquè, amb l'ajuda de Déu, obtindria una gran victòria.

Ramon Marquet va seguir els consells i les indicacions d'aquells minyons coratjosos, i la pronòstica de victòria que li havien feta es complí totalment.

Altres vegades, quan no podien tenir confidències d'aquesta mena respecte al nombre i qualitat dels vaixells enemics, els caps de l'estol trametien un lleny, que era una embarcació lleugera, per tal que s'acostés als enemics i en portés totes les noves que pogués. Així, per exemple, Roger de Llúria, cercant les galeres de Carles d'Anjou per aigües de Malta, va enviar una barca armada per veure si eren en el Gozzo. Des que veiessin que hi eren, havien de fer tres senyals de fum: era llur telefonia sense fils

Com combatien els mariners catalans

Quan les esquadres enemigues es trobaven l'una davant l'altra, alguna vegada, aquella qui cercava batalla trametia un missatge als adversaris, per tal que s'hi aparellessin. Sonaven llavors les trompes, els nacres i els timbals, convocant els mariners i gent d'armes a la lluita. Tothom es guarnia i disposava les seves armes.

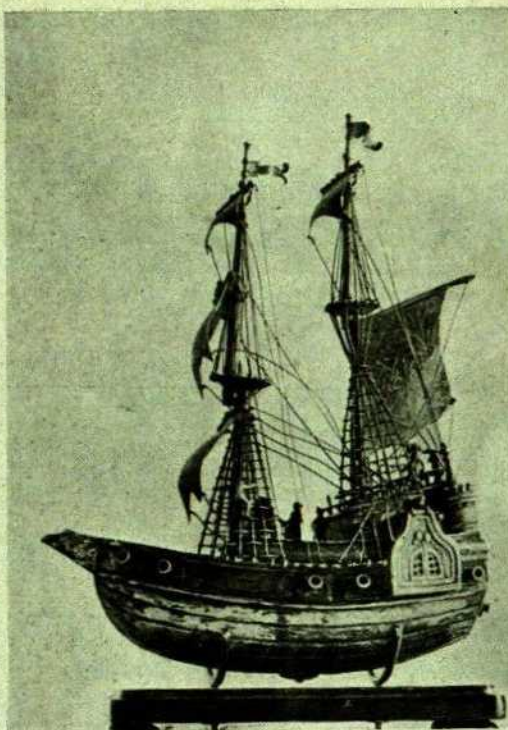
Imaginem l'efecte que havia de produir tota aquella gent damunt de coberta, en aquells vaixells pintats de les colors més llampanants (n'hi havia, àdhuc, de pintats a senyal reial i a senyal de Barcelona); imagineu les veles gonflades, a voltes també de colors, els estandarts al vent, l'estandart major en la galera de l'almirall; les cuiraces, els capells de ferro, els escuts i les armes, tot resplandint i enlluernant al sol, i copsarem un dels contrastos més impressionants entre les lluites navals d'aquells segles, i les lluites navals d'avui, amb el *camouflage* i la guerra submarina.

L'efecte havia d'ésser magnífic, i els nostres cronistes esplaien a voltes llur entusiasme en passatges com aquest de Bernat Declot, referent a l'armada de Roger de Llúria:

«Quan totes les gents de les galeres foren armades i aparellades, molt feia bell veure-les, que mai no foren altres tan ben armades, ni mai no fou vist tant bell arnès, ni de belles cuiraces de samits i de draps d'or, i de capells de ferre febrits i de bells escuts, i de bones ballestes, i de bones llances, i elms que cadascun valia mitja dobla d'or.»

Si l'espectacle era nocturn, esdevenia alguna cosa de fantàstic. El còmit d'un lleny armat, tramès per Roger de Llúria, per tal d'espia l'armada del príncep de Salern, deia a l'almirall que tota la ribera de Nàpols «resplendia com si fos jorn, de les grans llums, i dels elms febrits i dels homes armats qui es recollien en les galeres.»

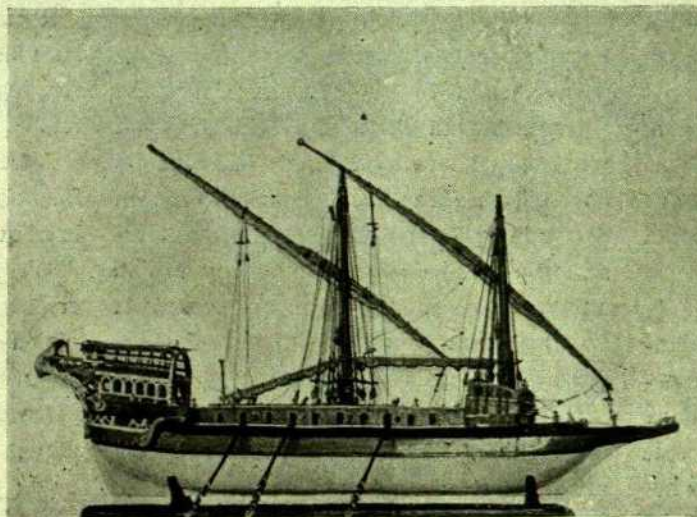
Disposades les flotes l'una davant de l'altra, la batalla començava. Era tàctica dels catalans quan es trobaven en nombre inferior a llurs enemics (la qual cosa s'esdevenia sovint) arrambar unes galeres a les altres amb fre-nells llargs, de manera que totes elles formaven com un cos únic, que l'enemic no podia desfer, perquè no podia ficar-se entre elles. La flota disposada d'aquesta forma, era com un ample castell; i és des

Vaixell anomenat «Coca», segle XV

d'aquesta plataforma flotant que els nostres ballesters realitzaven les proeses que els donaren una nomenada universal, i qui decidiren tants de combats navals en favor nostre.

Aqueixa tàctica fou la que empraren els esmentats Ramon Marquet i Berenguer Mallol en el combat contra l'esquadra de Guillem de Lodeva, i En Muntaner, en canta les excel·lències, així com les excel·lències dels ballesters catalans, «els pus sobirans ballesters del món». Perquè no solament no fallaven tret, sinó que sabien tots ells fabricar una ballesta i tot el que s'hi relaciona, des del començament fins a la fi. «E així—diu—porten tot son arreu en caixa com si havien de tenir obrador de

Vaixell de rem i vela, executat en fusta

ballesteria; i ningunes altres gents això no han, que els catalans ho aprenen amb la mamella, e les altres gents del món no ho fan». I posant-se a donar consells, recomana En Muntaner als almiralls i capitans que procurin que els ballesters no perdin les seves qualitats, i per això, que no els facin vogar, perquè «perden la gràcia de la ballesta». «I encara—afegeix—els ballesters de taula fan altre bé: quan veuran que algú dels qui remen serà fatigat o voldrà beure o menjar, ells vogaran amb el seu rem per delit, fins que aquell haurà fet allò que ha de fer o sigui refrescat: i així els ballesters van reposats i frescs, i la xusma va fresca.»

Mentre les galeres enemigues eren lluny, o a tot estirar proa a proa, de les galeres catalanes, els ballesters feien llur feina, i quan l'almirall jutjava que els enemics eren prou afeblits o minvats, donava ordre que les galeres se separessin i comencés l'atac: un toc de trompeta era suficient. Les galeres batien rem, s'acostaven a les enemigues, l'abordatge començava. Amb llurs coltells a la mà, amb bordons, espases i masses, feien un gran carnatge entre els enemics. Gairebé sempre la victòria els era propícia.

Finida la batalla, els vencedors se'n duïen les galeres que havien apresat i el botí que havien recollit. També els nostres cronistes es complauen en la descripció d'aquest i de l'arribada a port de l'estol triomfant. Es famosa l'entrada al port de Messina de l'armada catalana victoriosa en el combat de Nicotera. Era de bon matí. Cada galera catalana en remolcava una de Carles d'Anjou, i, senyal d'humiliació, les banderes enemigues penjaven de les nostres galeres i eren arrossegades per la mar. Mentrestant les senyeres dels vencedors s'elevaven triomfants sobre els navilis. Trompes i altres instruments alegraven els aires. El rei era riba mar, amb gran nombre de cavallers i amb tot el poble de Messina qui victorejaven els mariners.

«Benvinguts siau—els cridaven—així com a molt valents que vosaltres sou, que amb catorze galeres haveu guanyada victòria de cinquanta galeres».

Vaixella d'argent, copes d'or, cobertors de seda, rics guarniments, bells vestits, sense comptar el diner constituïa l'opulent botí d'aquells braus.

FERRAN SOLDEVILA

Deauville es una vila artificial: botels, xalets, joieries, magatzems de modes, camps d'esports.

La potinière de Deauville en el seu moment millor

LA «SEASON» DE DEAUVILLE ÉS A LES ACABALLES

L'onada de fred que ha caigut sobre el nord d'Europa haurà activat la desfilada de la gent de dinar que passa l'estiu en la cèlebre platja normanda. De tota manera, la temporada era a la fi. Banyar-se al setembre és una cosa més mediterrània que no atlàntica i encara que la majoria dels hostes de Deauville no hi van pel mar, sinó pel casino, les curses i la «potinière», sembla que no està bé de prescindir-ne fins al punt de romandre en una estació balneària quan ja no s'hi poden prendre banys.

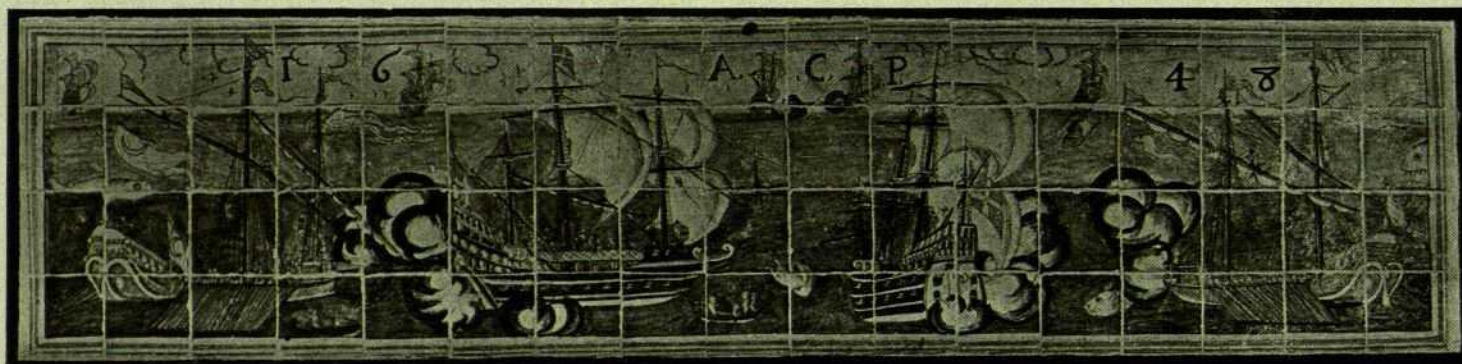
L'estiu a Deauville no exclou pas les preocupacions de la toilette.

La Moda d'estiu té a Deauville la seva apoteosi.

Fotos.
H. Manuel

Les diversions a la platja

BATALLA QUE TINGUÉ EL NOBLE EN CORRAL LLANÇA AMB QUATRE GALERES DEL REI DE MARROC

(EXTRET DE LA CRÒNICA D'EN RAMON MUNTANER)

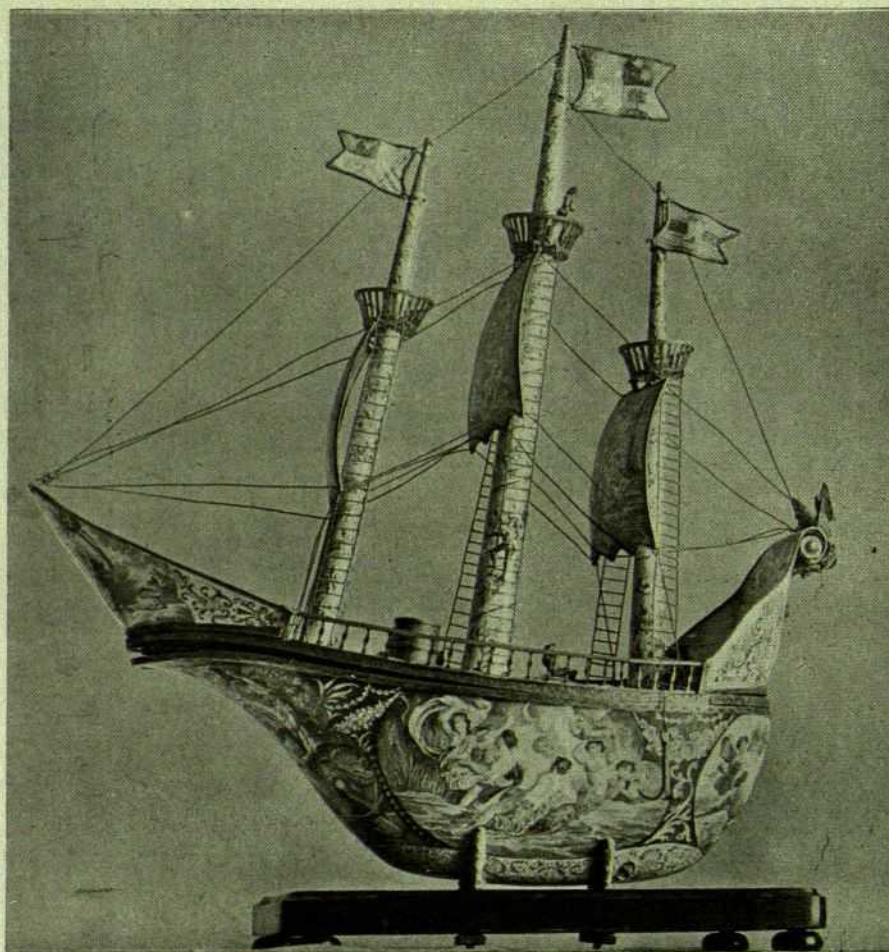
DONCS vull dir-vos la gràcia que Déu féu a aquest ric home En Corral Llança.

El senyor rei d'Aragó deu tot temps haver tribut del rei de Granada i del rei de Trimisè i del rei de Tunis; i per tal com feia molt de temps que el tribut no havien enviat al senyor rei de Aragó, ell féu armar a València quatre galeres i en féu capità el dit noble En Corral Llança, que anà al port de Tunis i a Bugia i per tota la costa barrejant i devastant tots els ports. Talment que vingué en la mar del rei de Trimisè en una illa que té nom Alabiba, i en aquell lloc ell vingué per treure aigua. I en ser que ell vingué en aquell lloc per l'aigua treure, deu galeres de sarraïns que eren armades pel rei de Marroc, vingueren en aquell lloc així mateix per treure aigua. I aquestes deu galeres de sarraïns eren mes ben armades i de millors gents de sarraïns que mai fossin en tots els reialmes de moreria de cap a cap de mar, i havien ja fet gran dany a llenys que havien presos de cristians, i tenien molts captius en les galeres,

de què era gran pecat. I quan les galeres d'En Corral Llança veieren les deu galeres, eixiren de la posta; i els sarraïns, que els veieren, que ja n'havien tingut notícia, cridaren en llur sarraï-

gueren en roda i aplegaren-se totes quatre ensems i tingueren llur consell. I el dit En Corral Llança els digué:

—Vosaltres, senyors, sabeu que la gràcia de Déu és amb el senyor rei de Aragó i amb tots sos vassalls, i sabeu quantes victòries ha tingudes sobre sarraïns; i bé podeu saber que el senyor rei d'Aragó és present amb nosaltres en aquestes galeres, que veu's aquí el seu estandard, qui representa la seva persona; i així és amb nosaltres la gràcia de Déu i Ell ens ajudarà i ens darà victòria. I seria una gran vergonya per al dit senyor i la ciutat de València; d'on som tots, que per aquests gossos girésim la cara, ço que mai cap home del senyor rei d'Aragó no féu; per la qual cosa jo prego a tots que recordeu el poder de Déu i de madona Santa Maria, i la santa fe catòlica, i l'honor del senyor rei i de la dita ciutat de València i de tot lo regne, i que vigorosament, així com estem, afrenella-

(A la capçalera) Batalla de Lepant; rajoles catalanes d'Antoni Cots Parellada—(Al mig) Nau decorada

nesc: *aur! aur!* i molt vigorosament vingueren envers les galeres d'En Corral Llança.

I les galeres d'En Corral Llança esti-

des totes quatre galeres, envestim, que avui en aquest dia fem tant que sempre més parlin de nosaltres; i segurament que les vencerem i serem sempre més

Pinlura representant un desembarcament solenne (segle XVII)

Fots. F. Serra

rics. Emperò tots veieu que tenim tant d'avantatge, que a la segura ens en podem anar, que si nosaltres volem no ens poden forçar a la batalla; i així, cadascú digueu el que millor vos en sembli; però de mi, ja us he dit el meu parer; i encara us dic i us prego i us requereixo de part del dit senyor rei de Aragó i de la ciutat de València, que en vestim!

Rajola catalana

I tots començaren a cridar: en vestim! en vestim! que tots seran nostres.

I sobre això armaren-se molt bé, i els sarraïns feren altre tant. I quan foren armats de cadascuna de les parts, En Corral Llança amb una bella voga tirada anà-se'n envers ells, talment que hi hagué sarraïns que digueren a llur capità que les galeres venien a ell perquè es rendien a ell; i molts dels sarraïns eren d'aquesta opinió, per tal com en les galeres dels sarraïns hi havia molt de bon cavaller sarraí, i no es pensaven

que els cristians fossin tan folls que amb ells volguessin combatre.

Però l'almirall dels sarraïns era savi home de mar i havia estat en molts fets d'armes i havia probat els catalans qui eren, i començà a brandar el cap i digué:

— Barons, foll pensament teniu vosaltres; no coneixeu la gent del rei d'Aragó com jo la conec. Ara estigueu segurs que ells estan molt bé i sàviament disposats a combatre's amb nosaltres, i vénen tan decidits a morir, que ai el fill de mare que els esperarà!

Per la qual cosa, de la manera que ells vénen decidits a haver la victòria o a morir, poseu-vos en el cor així mateix que avui serà el dia que, si bé no us esforceu, sereu tots morts i captius; i plagués a Déu que jo els fos lluny cent milles. Però ja que així és, jo m'encomano a Déu i a Mahumet.

I amb això féu tocar les trompetes i les nacres, i amb grans crits començaren a fer un atac molt vigorós. I les quatre galeres, tot bellament i sense crits ni fressa de ningú, van envestir al mig de

les deu galeres, i aquí la batalla fou molt greu i aspra, i durà del matí fins a hora de vespres, que ningú no tingué delit de menjar ni de beure.

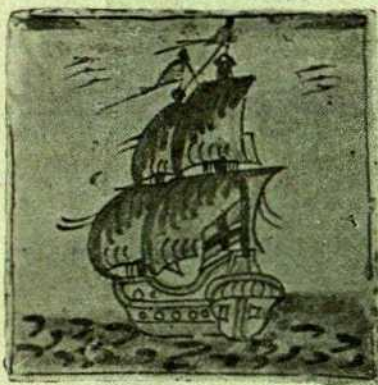
Però Nostre Senyor ver Déu i la seva beneïda mare, de qui vénen totes les gràcies i la bona ventura del senyor rei d'Aragó, donà als nostres victòria en tal manera, que totes les deu

Rajola catalana

galeres foren desbaratades i els homes morts i presos. Beneït sia aquell Senyor que ho féu! I quan hagueren vençuda la batalla, i totes les galeres desbaratades i preses, deslliuraren els cristians captius que hi trobaren: i a cadascú donaren tan bona part de ço que Déu els havia donat a guanyar, com a ningú que hi fos. I així amb gran honor i amb gran victòria se'n tornaren a València.

RAMON MUNTANER

Una galera

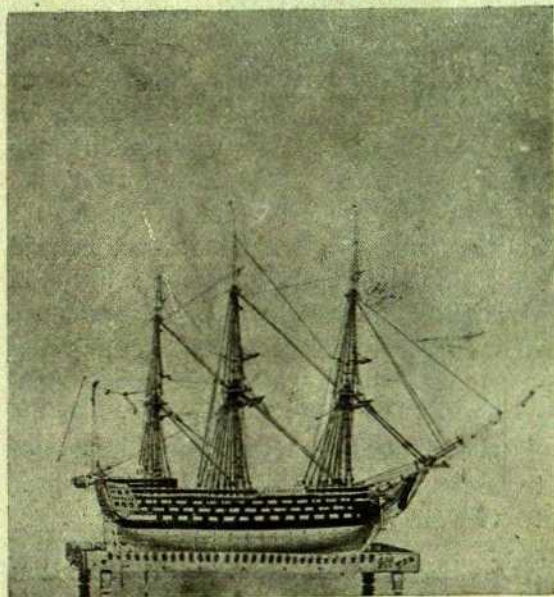
ELS POETES CATALANS I EL MAR

Si els catalans en general sembla que en aquests darrers temps s'han girat una mica d'esquena al mar, podem dir que els poetes catalans en particular, li han

concedit una amor cada cop més exquisida i intel·ligent.

Hi ha en això un fenomen curiós. En les èpoques de gran embranzida marítima, segles XIII, XIV i XV, la poesia no s'ocupa gens del mar. Ens costaria de trobar en Ausiàs March, o en Jordi de Sant Jordi, en Jaume Roig o en Cerverí de Girona, un vers en que el mar fos altra cosa que un accessori sense personalitat. En canvi, en el renaixement romàntic de la nostra literatura s'insinua tot seguit la passió per l'espectacle marí i l'enyorança de la glòria naval catalana.

Vol dir això que per acomplir grans fets en el mar convé que els poetes no en parlin gaire? No diguem heretgies! Probablement és en una altra banda on cal cercar l'explicació d'aquesta paradoxa. Al nostre entendre, la poesia clàssica, la de grecs i romans, va cantar el món físic a còpia de cercar-li personificacions humanes; dit pedantescament va tenir una religió antropomòrfica. Les dríades i les nimfes eren el bosc; les nàiades eren el riu; Posseidó regnava sobre les mars amb el seu innombrable seguici de tritons, ondines, sirenes, etc., etc. Esmicolats o transformats els mites pagans sota la invasió salvadora del Cristianisme, la poesia no consagra al món material sinó una atenció vaga i fluixa. Cal que el Romanticisme escampi sobre Europa una febre panteística perquè de bell nou el paisatge adquireixi una importància religiosa. La selva i el riu, la costa i el mar, la jungla americana i el llac escocès, esdevenen temes que poden anar sols... Sota aquest signe va néixer la nova literatura catalana. Aquest fet, al nostre entendre, és el que explica la paradoxa que assenyalàvem en començar. Si algú troba una explicació millor, nosaltres retirarem la nostra sensse fer cap resistència; contents i tot, de haver alleugerit les nostres espatlles d'una responsabilitat que no escau a llurs forces.

Vaixell en fusta

Verdaguer que, com sabeu, va navegar llargament damunt dels navilis de la Companyia Transatlàntica, va cantar la mar amb una fúria magnífica. En els seus versos marins sens dubte hi ha bells moments de serenitat; no cal sinó recordar els de la deliciosa «Balada a Mallorca». Tanmateix, el que domina són els cataclismes. Quin bon català no sap de cor els primers versos de l'«Atlàntida»?

Rajola blanca i blava

«Vora la mar de Lusitània, un dia — els gegantins turons d'Andalusia, — veren lluitar dos enemics vaixells. — Flameja en l'un bandera genovesa — i en l'altre ronca, assedegat de presa, — el lleó de Venècia amb sos cadells.»

«Van per muntar-se les tallantes proes, — com al sol del desert enceses boes, — per morir una o altra a rebolcons; — i roda com un carro el tro de guerra — fent en sos pols sotraguejar la terra — temerosa com ells d'anar a fons.»

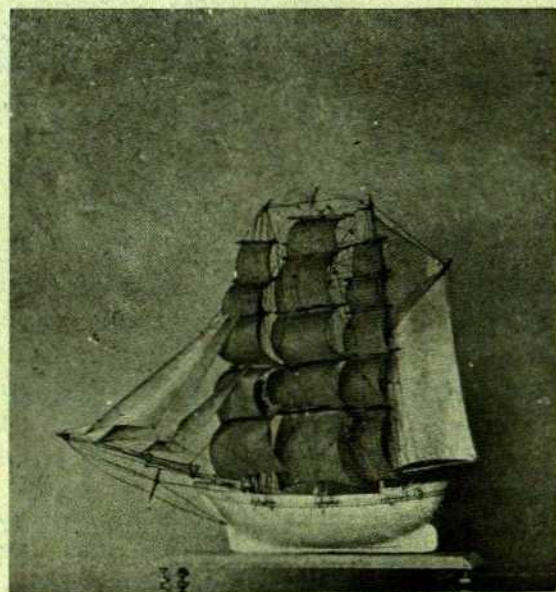
Si del poeta de l'«Atlàntida» saltem al del «Comte l'Arnau», ens trobem davant d'una mar ben distinta. Maragall ja no vol descriure amb robustes metàfores; sinó suggerir amb «paraules vives». El mar de Verdaguer és un espectacle; el de Maragall és una emoció.

Vora la mar, eternament inquieta, — floreix immòbil la pomera blanca — i el presseguer vermell, que riu i brilla — prop la mar inquieta aquietadora.

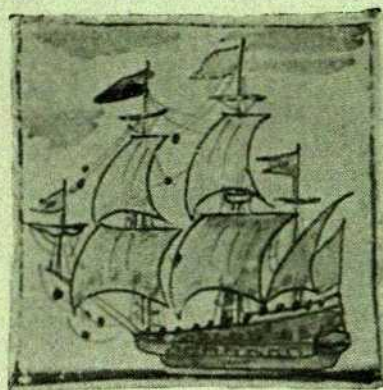
O aquesta estrofa, una de les més pures que hom ha escrit mai en català:

Una a una, com verges a la dansa, — entren lliscant les barques en el mar, — s'obre una vela com una ala al sol, — i, per camins que només elles veuen, — s'allunyen mar endintre...

De Maragall ençà és difícil de trobar una poesia que ens presenti el mar *objectivament*; les noves generacions, afiliades al simbolisme o als seus succeïdors, han cercat aferrissadament la emoció de les coses. Tot just Josep Carner, per obra dels seus orígens parnassians, retroba de tant en tant l'art de expressar i oblida el delit de suggerir. Prenem una poesia seva.

Maniatura en vori

Rajola catalana

« El tenderol », per exemple. El poeta ens descriu amb una deliciosa fuga la tenda que ha parat arran de mar. No n'oblida ni el més mínim detall. En sabem fins el color:

Feta a ditades blanques i blaves, duu la vela—un serrell invisible d'oratljol.

Adhuc ens revela, amb una precisió corprenedora, que dins el tenderol

Hi ha una cadira vella de boga per moblatge, — i de dos peus s'ensorra, com qui d'esquena cau.

Esser dins un tenderol, arran de l'aigua, a l'estiu, per què si no es per cedir a la vehement temptació de banyar-se?

Delint-se pel dissoldre's a mar, mon cos s'inclina — tot sol: de mica en mica, a més a més, tot nu. — Adéu, o casa trèmula plantada a la vorera — del mar! Em faràs signes igual que una bandera — quan vegi de l'aigua translúcida, en repòs.

Mes quan, dins l'aigua, em giro a terra, una gavina — de mon refugi trèmul voleia pel redol. — ¡O si fos el colom d'una Venus marina — que em prometés que al meu retorn el tenderol — ja seria recer d'una esquiva donzella — que, tantost em veiés, amb desordre sobtat, — de mon braç gotejant lliscaria a l'anella — revestida només de la púrpura bella — amb que el cos li tenyís el migdia filtrat.

Lòpez-Picó ha dedicat al mar un llibre sencer i moltes poesies en altres llibres, però en general no al mar lliure, sinó al mar empresonat dins els ports. Hi ha en aquesta circumstància una revelació del temperament del poeta, inclinat, sobretot a la primeria, a adoptar una posició intel·lectualista davant l'univers, a preferir l'artifici a la naturalitat, la passió continguda a la passió dispersa: Li diu al port:

Però si és bell el teu esclat total, — encara és més formosa l'harmonia — que ens pervé de ta visió real, — quan l'ordre que ens regeix ens la des-

tria. — Llavors amb un ritme musical — com la precisa llei de poesia, — en el va-i-vé de cada lleny cabdal — el parpelleig de nostre esguard és guia. — I els teus sorolls el número governa — i es com un joc polsat el moviment — dels tràfecs de les naus i de la gent; — i ja ta clara llum no ens enlluerna, — per tal com repartida abastament, — a tots indrets, és asserenament.

Josep Maria de Sagarra no ha deixat tampoc de retre el seu culte a la mar. Així com En Maragall hi volia l'emoció genuïna, el reflex del mar dins el seu cor, En Sagarra sol cercar-hi més aviat el reflex de les tristeses i alegries que ja duu abans d'atancar-se a l'envista de l'aigua. Es per això

Una altra rajola catalana

que en el seu llibre «Cançons de rem i de vela», el mar prou canvia de remors i de colors, de llums i de musiques; el poeta no fa sinó prendre'l per mirall de la seva desesperació i del seu pessimisme:

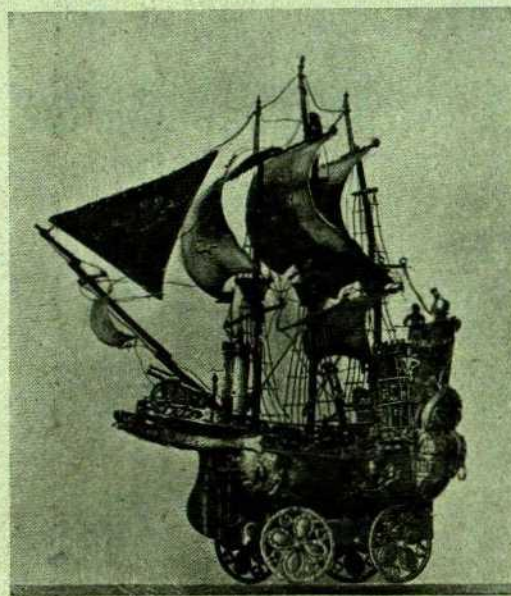
«Fa un mar pesat, com les estones de la meua vida».

I podríem oblidar el nom de Ruyra en parlar dels poetes del mar? Creiem que no, tot i que l'autor de «Marines i boscatges», hagi emprat sempre la prosa per parlar-nos-en... «Jacobé», «el Rem de trentaquatre», «les senyoretes del mar» són narracions plenes de poesia marítima.

En Ruyra, àdhuc quan ens parla de la terra ferma no sap prescindir d'un oratljol salabrós que ens revela la proximitat de la mar.

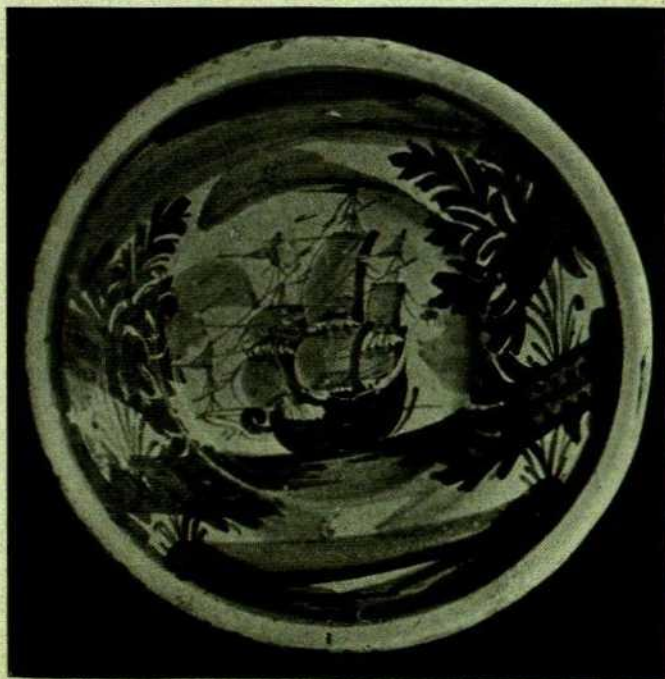
Lleonart, Soldevila (F.), Riba, Millàs-Raurell, Llatas, tota, absolutament tota la nova poesia catalana, s'ha mostrat especialment sensible «al somriure innombrable» de la nostra mar. Quan tindrem el goig de posseir una antologia de poesia marina?

S.

Una curiosa peça de Museu Naval

Plats antics amb decoració naval

Tots dos pertanyen a la col·lecció del Dr. Rovialla

ELS NOSTRES PINTORS I EL MAR

EL color blau de la mar i tots els matisos de blau: el turquesa, el verdós, el violat, el blau-tèrbol, el blau-perla i tots els altres matisos, que són tants com els fills d'Abraham, no temptaren pas als pintors primers del nostre Renaixement pictòric. El nostre segle XIX pictòric no posseeix marinistes; i, si de cas, són tan pocs, que hom els comptaria amb els dits de mitja mà, i encara sobrarien dits. Això devia ésser perquè a mig segle XIX, i gairebé fins a l'any 85, la nostra pintura avorria el color blau i sols es delia pels colors i els tons càlids, sobretot els terrosos i bituminosos. A tot el món hom sentia certament aquesta fòbia envers els colors i els tons freds, envers el blau sobretot. Però no pas amb l'avorrició total que experimentaven els pintors catalans. Potser els castellans ens passaven al davant, encara, en aquesta repugnància per l'atzur: potser gosariem dir que a Castella aquesta avorrició fou més que total. Això succeeix així fins que ve la influència de la pintura de l'alemany Overbeck, que era una pintura d'estil i composició pastitxadores dels primitius italians i harmonitzada en blaus i altres colors freds, molt clars. Aquesta entonació blava no tenia, però, res de comú amb el colorisme, ans li era oposada. Fortuny i els pintors francesos foren els primers i més intencionats harmonitzadors de tons freds. Però ni Fortuny, ni Benet Mercadé, ni Simó Gómez, ni Tapió, ni Moragues, ni Pellicer, ni Torrents, ni cap altre dels mestres catalans d'aquell temps no foren pintors marinistes. Sols Martí Alsina ho fou—però ho fou de valent.

Quines marines les de Martí i Alsina, quines marinasses! Ara tranquiles i assolellades, ara esquerpes o amenaçadores, ara titànicament endimoniades, tenebroses i apocalíptiques com la vinguda de Leviathan.—I, sobretot, tan ben pintades, tan sòlidament construïdes, amb uns celatges tan formidables que l'adjectiu en voler qualificar superlativament, sempre es quedarà curt. No obstant, hom no pot per menys de constatar en aquestes marines un llevat literaturesc ben del seu temps, ço que pel gustador sentimental de la bona pintura

també té el seu valor. L'òpera *Marina*, i sobretot, aquella ària que fa:

la—la—la-ri-ri-ro
la-ri-ro-la-ra...

Això és, per a fer-nos entendre dels profans: *Al veer... en la inmensa; llanura; del mar... Lassaa-vesmà-rinas con rumboa ciacá...*

fou certament una ària inspiradora de Martí i Alsina, les *gavotes*, les *barcaroles* del gran pintor. Les altres marines cataclísmiques, amb els llurs hòrrids celatges, amb aquells

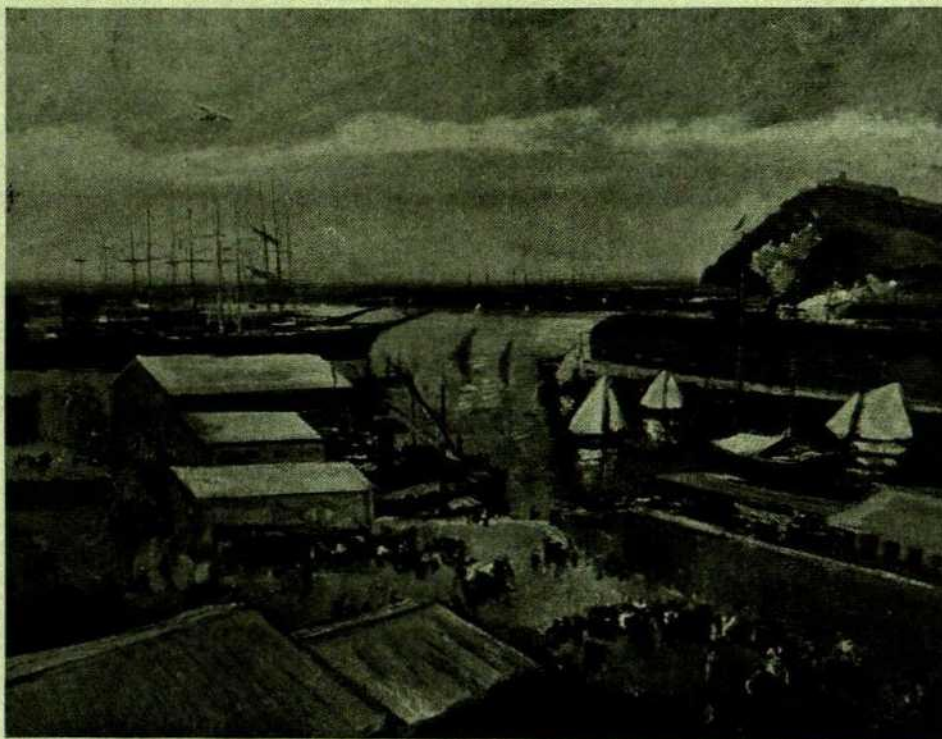
res, que escrivia força bé i que fins tenia idees, coneixia segurament *La Tempestad*, de Zorrilla; la devia saber de memòria i la pintava sovint.—Terribles marines del diable... Un dia, tot pintant-ne una, el pintor ens va agafar un refredat que se l'en duqué a la sepultura.

Contemporani d'aquest pintoràs no hi ha altre marinista barceloní que un senyor anomenat Benavent, el qual no era pintor, ni boy-scout, ni res, però que havia aconseguit una gran notorietat i una modesta fortuna tot pintant vistes del port en la nit, quan només es deixen veure alguns llumets rojos, grocs i verds i els llums reflexes serpentejants en l'aigua negra com el cel. Les millors marines del senyor Benavent eren amb lluna i tot.

Un bon pintor marinista, un dels millors de la nostra terra i que arreu faria un paper lluidíssim, però del qui hom no fa cas avui dia, és Roig i Soler—diguem, perquè ja ho podem dir: el gran Roig i Soler. En aquestes marines, que solen ésser de la costa de ponent, ja no hi ha gens de literatura: són d'un realisme directe i òptim: quelcom d'encisador i d'ingenu, però pintat amb traça prodigiosa: detallista i alho-

ra sintètic—i tan català, tant de la nostra costa, que al costat d'ell no es poden posar com a artistes interpretadors de la nostra terra, ni poetes de fama, ni prosistes colossals, ni compositors de sardanes embriagadores. Així almenys ens apar en el moment d'acabar aquest paràgraf.

Després vénen en relativa abundor els pintors marinistes catalans. Dionís Baixeres, amb les seves belles escenes de pescadors, sovint tan ben construïdes, tan fines i originals de color, harmonitzades amb els nacrerats de la mar i amb els cremes de terra que ens dona el sol ixent. I Joan Llimona, el ver *fauve*, el més fogós, el més fi i el més aplomat. Recordo una platja pintada per ell, una platja amb una renglera d'àncores enormes, rovellades, clavades en la sorra, que era una meravella. Qui pugui haver aquella marina serà feliç—oh, lleument, malencònicament feliç, que és tot el que ens cal. Perquè la pintura és així: una menja

«El port», pintura de Domènec Carles

negres castells de cúmulus espaventables fins a l'esborronament, hom les creuria inspirades en aquella poesia que donàvem en la classe de lectura del col·legi, en el llibre de text intitulat *Elocuència y Poesía Castellanas*, aleshores que les senyores més elegants portaven el *polisson* més gros; era una poesia que feia posar pell de gallina i gel a l'espinada, i començava així, potser:

*Qué quieren estas nubes
Que con furor se agrupan
Y el firmamento trepan
En lóbrego montón?
Cual ruedan y se ensanchan!
Cuan rápidas se agolpan.
Etc., etc.*

Després venia l'*aquilón*, que aleshores era un bufarut i una malestrugança molt emprada pels literats de parla castellana, però que ara ha anat molt a menys. Martí i Alsina, que era un gran devorador de lectu-

dels déus que no ha de fer pessigolles ni atipar. Les belles marines que ha pintat en un dir Jesús, nostre admirat príncep dels *fauves*.

Qui no estarà enlluernat encara amb el record de les marines de Joaquim Mir? Marines rutilants de sol ponent, marines de tràgica malenconia: el sol se'ns hi aclofa com una enorme il·lusió perduda; i totes les coses incendiades pels darrers focs de l'astre gros, i aquelles mars arboradament blaves tenen tota la desesperança dels adéus disfressats d'alegria. Joan Colom ha pintat també famoses marines, particularment marines mallorquines, idíl·liques, però veríssimes: en elles el color hi diu en profunditat les coses més vivents i persuasives. Res hi ha en les marines de Colom que sigui desconsolador, ni pessimista, ni malencònic — ni optimista tampoc; sinó molta de serenitat.

Joan Llaverias i Josep Civil han pintat marines aquarel·lades que farien el gran paper entremig dels marinistes-aquarellistes anglesos, que són els millors que hom coneix i ha conegut. Domènec Carles ens ha donat bells esbojarraments de pintura marinista que encisen fins i tot als seus detractors. Ricard Canals ha pintat alguna escena de mariners i de pescadors, ben abans d'adoptar la paleta apagada i la factura cautelosa de enguany: també hi havia quelcom de bell esbojarrament de pinzell i un amarament de blau que semblava una cançó de festa major. Alexandre de Cabanyes ha pintat marines de Vilanova amb fuga més de pintor que de poeta — i optimistes: són les marines d'engrescament que ningú més no ha pintat. Joaquim Sunyer també ha pintat belles marines, però de faïso més aviat accessòria i força arbitràries; n'ha pintat

que ara semblen passades de moda i n'ha pintat a la darrera moda. Ignaci Mallol no n'ha pintat gaires, però les poques que ha pintat són de gran marinista — podríem dir amb més justesa, si valgués el neologisme,

Joaquim Pichot i tota una colla. Joan Brull fou un tocatardà d'aquell fals colorisme, del qual sols Mir, se salvà. Carles Junyer Vidal ha estat, junt amb Mir, el més original dels nostres marinistes; és molt més fantasista que Mir. Algunes de aquestes marines, com per exemple la de la col·lecció Plandiura, són d'una delicadesa de color que enamoren. Francesc Galí ha pintat i dibuixat amb lirisme de decorador els llaguts i goletes del moll de les taronges, velers fuetjats per les passades de les orenetes (masses orenetes) i que després contagià als seus deixebles. Mompou, un altre *fauve* dels bons, ens ha pintat marines exquisides de color i de traça brutal, pintades cursivament, com aquell que posa la firma al peu d'una carta. Sisquella no ha pintat marines, però se'ns feu conèixer amb un autorretrat esparracat i estabornit que exhibí a les Gale-

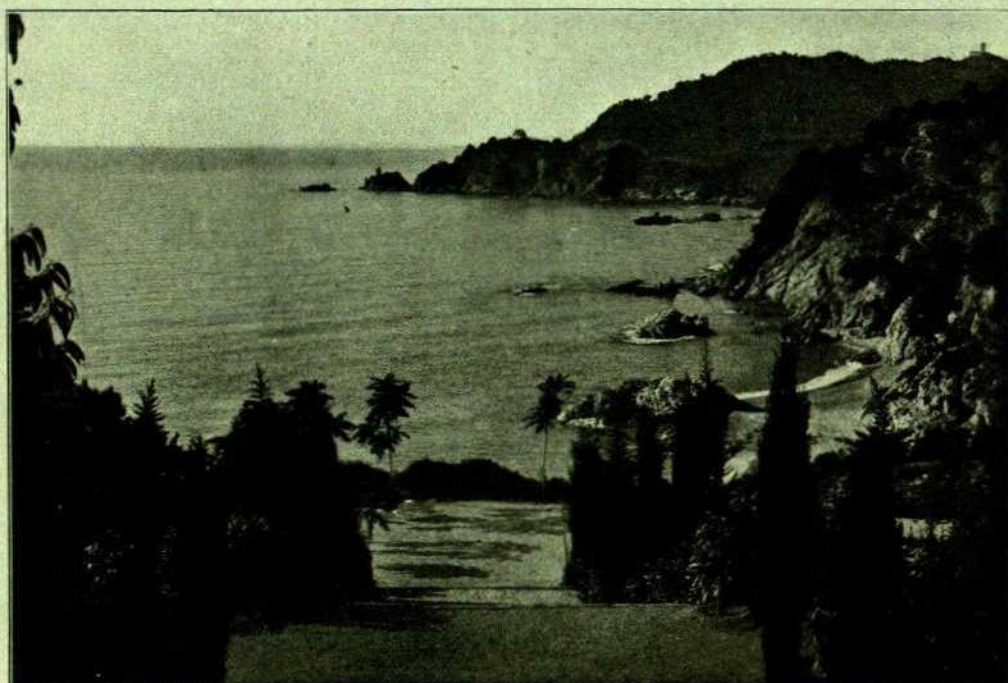
ries Dalmau, de la Portaferrissa, cap allà l'any 1916. Aleshores vèiem arribar sovint a Barcelona els naufrag escadussers que per aquestes aigües es podien salvar dels torpedinaments germànics; i com que aquell autorretrat tenia tot el patètic i tot el grotesc d'un d'aquells naufrag, hom l'anomenà així: *El naufrag*. Aquest és tot el marinisme de l'admirable Sisquella. Sobre la pintura de marines a Catalunya hom podria dir moltes coses. Si hom podia haver subscriptors suficients per a emprendre la publicació d'una enciclopèdia del nostre marinisme, una obra en quatre cents volums, en quart, de 850 pàgines cada un, amb belles il·lustracions sobre paper *couché*, aleshores tirariem endavant aquest treball. Entretant, bé ens caldrà aturar-nos, perquè ací ens manca lloc.

EL REPORTER DILIGENT

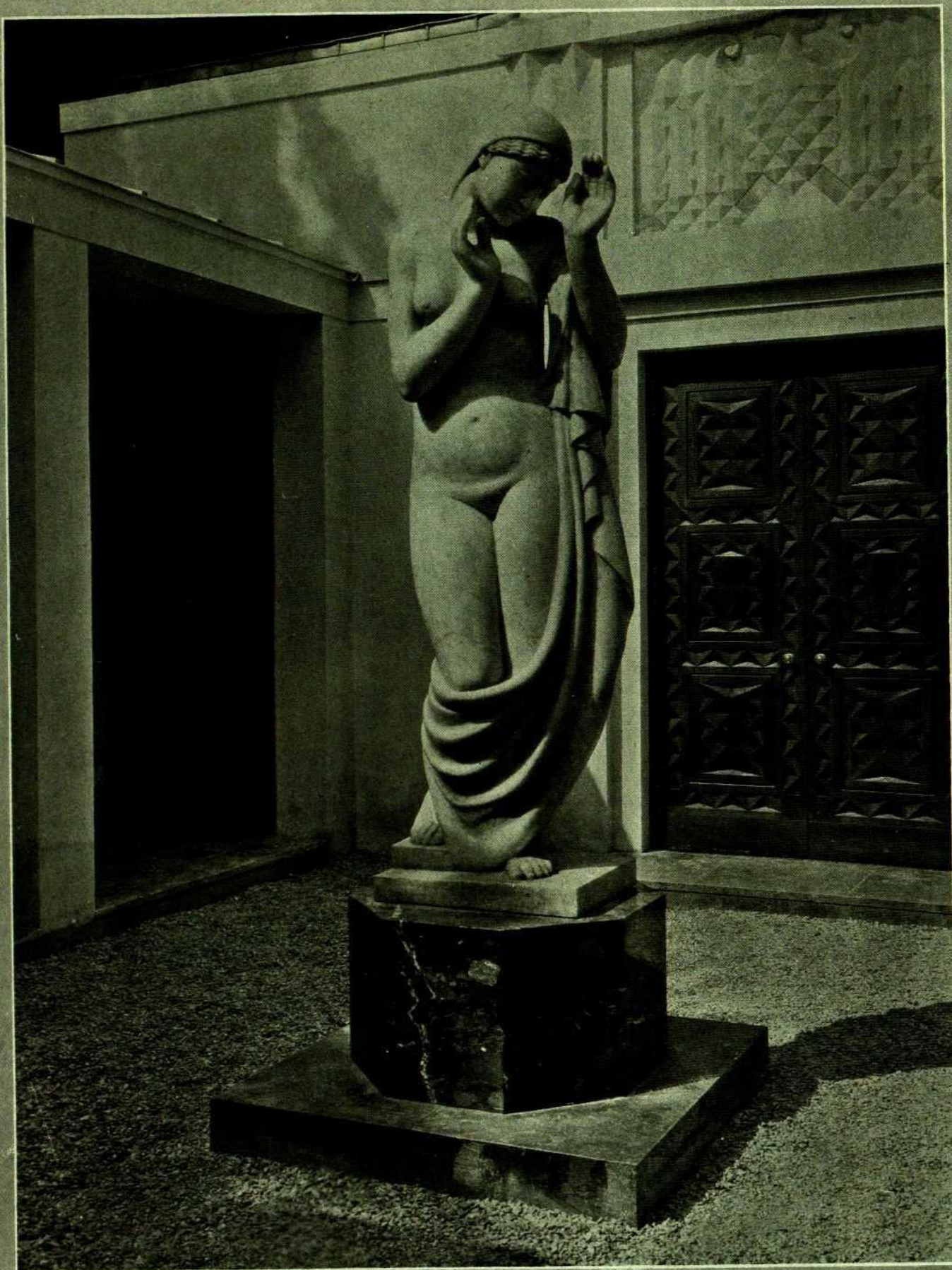

«Pescadors a la platja», per Joaquim Mir

de gran pintor *platgista*, com Roig i Soler. Jaume Rossinyol ens portà la pintura assolellada del *juste-milieu* (que a França representava un compromís entre la Escola i l'Impresionisme) per mitjà de les marines assolellades de Mallorca, les quals després anà a refer i perfer el gran Mir,

«La Proa», possessió que el gran col·leccionista de coses marítimes, Dr. R. Roviralta, té sobre la platja de la Boadella. Els jardins han estat projectats per l'arquitecte Rubió i Tudurí

*Estàtua que decora l'atri del Pavelló polonès
És obra de l'artista Enric Kuna*

LLETRA DE PARÍS

París, a través de Polònia

Alemanya, Espanya i Rússia, a través dels llibres

Cansat de les ascensions muntanyenques, havent begut tota la poesia dels llacs, devorat hectàrees i més hectàrees de prats, de boscos, quilòmetres de camins, he abandonat l'auto-car a l'estació d'Elna i, després d'una visita al claustre, m'he instal·lat tranquil·lament en l'express Cerbère - Quai d'Orsay, amb destinació a París, centre internacional, gràcies a l'Exposició de les Arts Decoratives.

En els dies que tenen per atzar l'exquisida claror de setembre, passo entre les torres ja proverbials de Jean Patou, i abasto, després del Pavelló del Japó, que és exactament el que esperàvem que fos, un pavelló clar, acollidor, i que sembla talment exterioritzar-se el domicili de Polònia.

Cap pavelló ha estat erigit en mig de semblants dificultats. Es durant la guerra polono-bolxevic (que l'Europa mediterrània ha oblidat massa), durant l'estabilització del zloty, que un poble tot just en possessió dels seus límits geogràfics i polítics, hagué de reprendre consciència del seu sentiment artístic. Aneu al pavelló de Polònia; veureu com una nacionalitat ha pogut, gràcies al sol lligam de l'idioma, conservar-se intacte, durant segles de dominació estrangera. Si recordem aquest principi de Polònia, sobtadament, tot el pavelló serà il·luminat d'una claror nova.

El senyor Josep Czajkowski, arquitecte, ha imaginat el caire de Cours-la-Reine la planta baixa més clàssica i més nòrdica que pogueu concebre. En un llibre indispensable als visitadors de l'Exposició: «Qu'est-ce que l'Art moderne?» de Jean Desthieux (les problemes d'aujourd'hui Plon Nourrit), veureu com és difícil de definir el que l'art modern és en realitat. Doncs bé; el treball de Desthieux, tan seriós, tan suggestiu, és il·lustrat per Polònia. Així com pels joiers catalans: els Valentí, Mercader, Sunyer, Masriera i Carreras; pels vidrers: Nogués-Crespo, Solé i Gol; els estucadors com Adalbert Jastrzebski, que decorat l'atri del pavelló polonès de dibuixos de tret blanc sobre fons verd ampolla (recerca d'un modernisme integral dins els límits d'una tècnica pu-

rament nacional); els frescos decoratius de Sofia Strgienska—del qual donem una reproducció (i que són traduccions modernes d'escenes de la Història polonesa); escultors com Enric Kuna, del qual podem admirar aquí mateix l'art vivent—modern—però sempre amb un seny de curtització latina;—i els altres artistes polonesos: els brodats

per què? Perquè el nom Polònia significa per als pobles encara no alliberats d'un jou opressor: estel. Això àdhuc no ens és estrany a nosaltres, francesos, que hem tingut províncies nostres, prussificades per força. Altres pàtries encara sotmeses saben tota l'esperança que comporta aquest estel. I quan la nit davalla sobre el Sena, veieu una

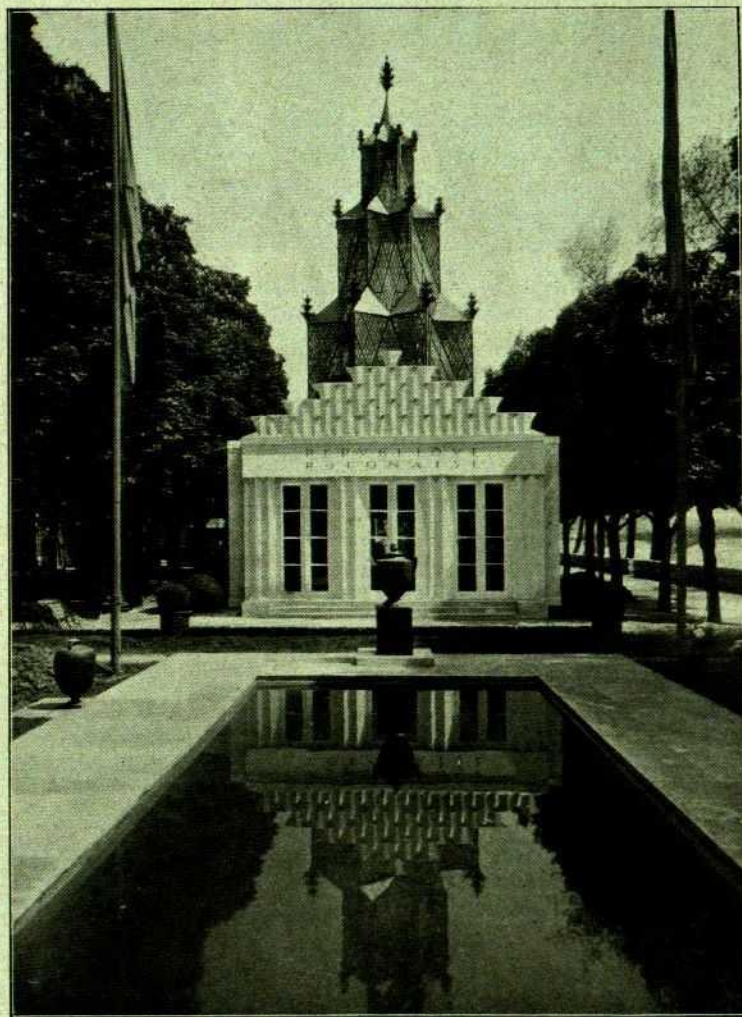
lluïssor: la lluernia artística del pavelló polonès. Cap claror no la il·lumina de par de dins; sols la llum que les ànimes pures agafen als astres.

Heus'ací l'al·legoria del pavelló polonès. Filosòficament concebut i artísticament realitzat, el destí l'ha afavorit. Hom cercava per dotar de columnes l'edifici de vidre una matèria inèdita. Un temporal capgirà el Vístula de tal manera, que aparegueren a la superfície, remuntant del fons del llit, vaixells seculars; troncs d'alzina datant del temps que Polònia era lliure. En aquesta fusta, d'un gris incomparable l'artista Karzcki ha tallat les columnes que són una meravella moderna.

Aneu als Invàlids, al Grand Palais, hi retrobareu el símbol de l'estrella dels que creuen en ells mateixos i que, per ço com són llatins, difereixen tant i tant en originalitat sentida i no cercada entre els rojos, dels russos i dels nòrdics d'esperit torturat i fals. I he demanat al simpàtic Comissari general, el simpàtic Sr. Jordi Warchalowski, l'autorització per reproduir en D'ACÍ i D'ALLÀ la capella de Joan Szczepkowski amb les tapisseries de W. Kossecka, així com el menjador dels ebenistes A. Jarztrzebowski i A. Jassezott, perquè els

lectors catalans es convencin del parentiu estret que uneix els articles dels dos països.

Aquesta manera d'inscriure el misteri de la Trinitat en un triangle tot just visible dins el rectangle de fusta lleugerament esculpida no seria digna dels vells mestres catalans i de llurs deixebles moderns? I aquest menjador no és semblant fins a confondre-s'hi a alguns models de l'Exposició del Moble de Barcelona? La semblança no arriba fins a la col·locació en llur lloc de les gerres d'alabastre de les mines de Czar-

El pavelló de la República polonesa; projecte de Josep Czajkowski

de Sofia Pulaska, les ceràmiques de Stanislas Jagnim, les lampades de ferre forjat de Gostynski, en fi, les obres de Axentowicz, Bartomiejczyk, Beill, Bogdanowicz, Boguslawski, el gran editor i artista de Varsòvia, Bussek el dels batics verament inspirats, Cotty, un altre editor, Czajkowski, Czeny, etcètera, composen un conjunt que no hem de qualificar dels més ben reeixits de tota l'Exposició.

Per les fotografies que publiquem, hom veu el símbol del pavelló: una garita davall d'un far. Pla octogonal, lluernia de raigs,

torski i dels baticos sobre tela dels tallers de Czacòvia.

Vist en conjunt, o bé per peces menudes, el pavelló de Polònia és un dels més formosos. Més que mai s'imposà a l'atenció general, el dia que el senyor Fortunat Sbrovski, el perspicaç crític literari de la *Renaissance* hi donà una edificant conferència sobre el valor mundial de la literatura portuguesa.

L'absència d'Alemanya — que es plau a fer el bot — pot no ésser massa percebuda gràcies a les excentricitats que hom remarca en els petits Estats que han assimilat el seu cantó feixuc sense emparar-se del sentit del gruix i del pràctic, en el qual no manca de mèrit. Un llibre ens dona la clau de l'Alemanya moderna: «L'Alemanya com acaba de veure-la», de Joan de Granvilliers (Editions de France). Els catalans que han fornit al món caricaturista com Apa i Junceda, riuran, fins a trencar-se tot llegint aquest llibre, no d'un

enemic, sinó d'un observador sincer. I de més a més, hi ha les il·lustracions de Roger Pratl. Pel que fa a Espanya la trobareu en el llibre «Render-vous espagnols», de Jerome et Jean Tharaud. A Catalunya algun d'aquests intervius celebrats amb una alta personalitat que hi començà la seva carrera de Regenerador, tal vegada desvetllaran alguna protesta. El petit llibre dels ger-

mans Tharaud conté així mateix pàgines sobre Romanones, sobre el Rei... Jo he de confessar que prefereixo llur epopeia en prosa: «La vie et la Mort de Deronlède» (Plon-Nourrit).

Ah, i si voleu una documentació segura

Capella, composició de Szepekowski; execució de l'Escola d'Oficis de Varsòvia

sobre Rússia després d'haver-ne vist el pavelló extravagant, llegiu el llibre que va fer furor en el món rus: «Les rois aveugles», de J. Kessel i Helene Iswolski (Editions de France), en el qual tot civilitzat trobarà l'honor de la revolució imbecil, a la moda russa.

Els dies «prenen el vel» i la veu del misteri encanta les nits plores. Fa de bon estar allà on vuit dies abans la calor aclaparava els nostres passos. Aquest és l'instant exquisit en que els benaurats d'aquest món, tot just s'adonen que el caminar a peu no els prova, cerquen un nou model d'automòbil.

De retorn de Tronville, de Deauville, de Biarritz, tot obrint la valisa d'on fugen, exhaurits i fets malbé, llibres com «La grande Rue», de Jeanne Galzy (Rieder); «La brève idylle du professeur Maindrosz» i altres pintures agradables de Y. Bremaud, o, encara, «La Petite Châssière», de Jules Madelin, història d'un noi abandonat, orfe que retroba un pare aristocràtic o l'enternidora aventura d'un divorciat, contades amb interès per Pere Lhande en

«Les Couriers sont coupés» o, per acabar, la nova narració de Jean de la Brete, el conegut autor de «Mon oncle et mon curé», titulat «Le solitaire (Plon-Nourrit)»; la dama elegant es preocupa d'esbrinar quins seran els escriptors d'aquest hivern... i quina serà

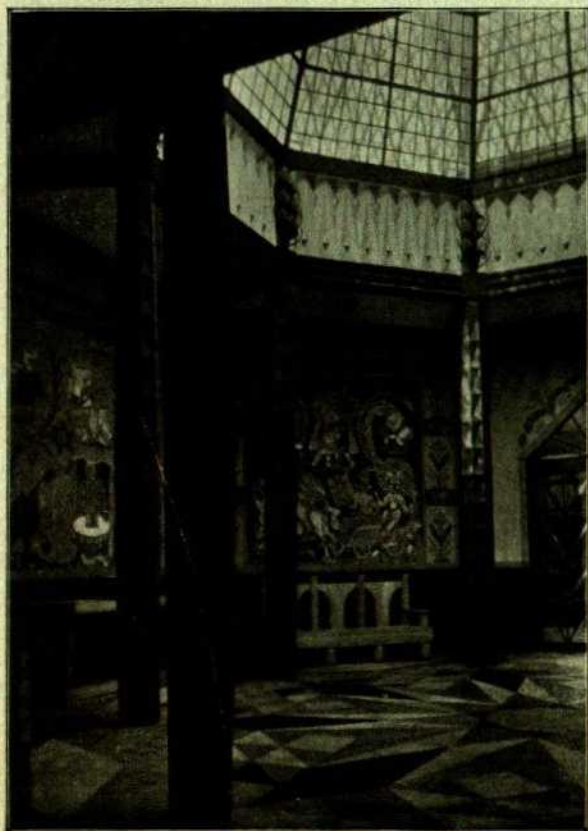
la moda en el ram de carrosseries. Perquè no contentes de llegir aventures, en volen viure, i quin vehicle millor per corre-hi que l'automòbil?

Dissortadament, aquest any París no té Saló de l'automòbil. El resultat d'aquesta snpressió és un augment de curiositat. En efecte; mai la gent no s'ha preocupat tant de saber el que preparen els constructors. Car, aprofitant el lleure que els deixa la supressió del Saló d'enguany, els artistes en llurs laboratoris preparen el Saló de 1926 que, per aquest motiu, adquirirà una importància cabdal. Tothom a cau d'orella us diu: «Potser ara ens preparen un cotxet a mil francs. A la fi, ens haurà arribat l'hora de tenir auto!... Per que a ben cert que l'esperança

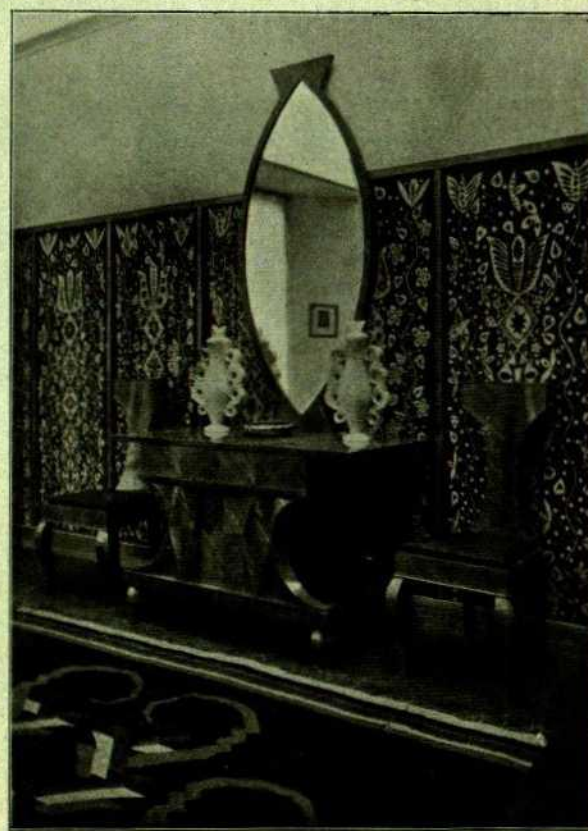
d'un vehicle ha esdevingut la més vulgar de les esperances.

Davant aquestes inquietuds, crec que el Govern faria santament d'ordenar la demolició de la meitat de la ciutat de París per afavorir la circulació de tots els nous propietaris d'automòbil en l'any de desgràcia 1926.

ADOLF FALGAIROLLE

Interior del Saló d'Honor, panneaux de Sofia Stryienska

Menjador, projectat per A. Jaztrzebowski

Napoleó a Santa Elena, caricatura de l'època

Les «mascarilles» napoleòniques

havia estat fet tenint a la vista un retrat de l'època del Consolat.

El mateix Antommarchi conta que va fer l'autòpsia de Napoleó i que aquest no va morir d'un cranc a l'estómac, sinó a conseqüència d'una febre que regnava a Santa Elena. També s'ha dit que va negar-se signar l'acta de l'autòpsia.

Si Antommarchi va mancar a la veritat, bé pot ésser-li perdonat el seu manament, en gràcia a l'adoració que professà al seu egregi compatriota i a la senzillesa i ingenuïtat amb què en parla en el seu llibre.

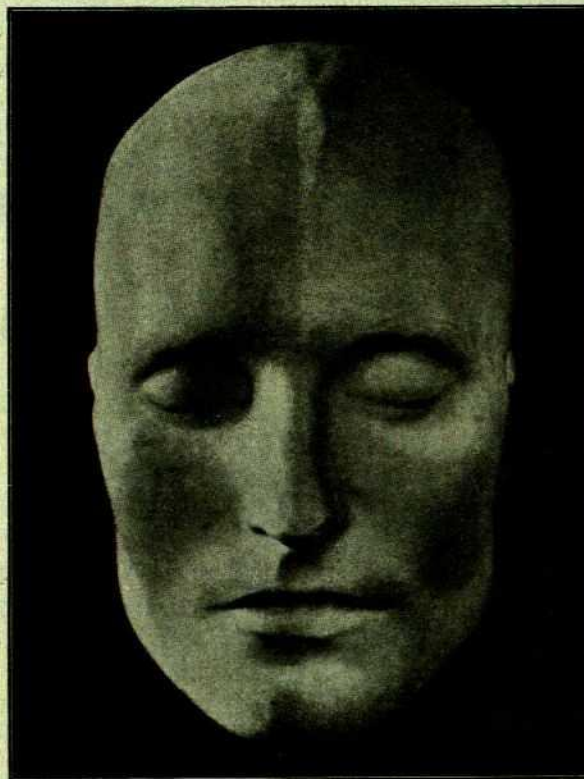
Napoleó en el seu jardinet de Longwood

A Itàlia, solar privilegiat de troballes arqueològiques, en una casa camperola de Trent, ha estat trobada una «mascarilla» de guix de Napoleó, amb aquesta llegenda: «Doctor Arnot, Santa Elena, 6 de maig de 1821». És la «mascarilla» autèntica, la que va ésser emmotllada amb mà tremolosa d'emoció, quaranta hores després de la mort de l'Emperador? o bé es tracta d'una d'aqueixes mixtificaciones sensacionals que arriben a enganyar als entesos? Heu's aquí un tema interessant per als que es dediquen preferentment als estudis napoleònics.

Napoleó va finir el dia 5 de maig de 1821, a les cinc hores quaranta nou minuts de la tarda: «sempre d'esquena, la mà dreta fora del llit, l'ull fix, com si estigués absorbit per una profunda meditació, sense l'aparència de cap sofriment», va escriure el general comte de Montholon, que l'assistí en els darrers moments.

L'Emperador s'havia agreujat ràpidament i, a les dues de la matinada, delirant i convuls, va saltar del llit; la seva força era tan gran, que va tirar per terra a Montholon, l'arrossegà i l'estrenyí tan fortament que li privà de demanar auxili. Qui havia dominat el món, es resistia a deixar-lo i es revoltava contra el destí, malgrat aquest món s'hagués reduït per ell a un ombrívol illot, on romania sol feia més de cinc anys; sol amb el seu mal incurable i els seus turments morals, sense la seva dona, que no ho passava malament a la cort de Viena; sense el seu pobre fill, incomunicat amb Europa; sol, amb alguns fidels que tanmateix s'anaven cansant d'un exili massa llarg.

Un dels doctors que assistiren a Napoleó en la seva darrera malaltia fou Francesc Antommarchi, nat a Còrcega el 1780. Antommarchi s'alabava d'haver emmotllat el rostre del gran mort, després de certes dificultats per a trobar guix. Alguns historiadors, entre ells Frederic Masson (*Autour de Sainte-Hélène*), diuen que no va ésser Antommarchi, sinó el doctor Burton, qui va fer la «mascarilla» de l'Emperador. Arran de la revolució del 1830, el metge Cors va exhibir la «mascarilla» feta per ell; però els que havien acompanyat a Napoleó durant la seva estada a Santa Elena i recordaven la seva fesomia en els seus darrers temps, varen declarar que el motllo

Màscara feta pel Dr. Antommarchi

Napoleó al Teatre de Saint Cloud
L'emperador dormint, l'emperador desvetllat, l'emperador somrient

Les derniers moments de Napoléon, ple de detalls curiosos sobre la vida íntima d'aquest.

La verdadera «mascarilla» de Napoleó, segons Masson, fou ofrenada a la comtessa Bertrand, la qual mai es va voler dependre d'aqueixa relíquia; després passà a la seva filla, Mme. Thayer, i per fi al príncep Víctor Napoleó. Lord Rosebery ha dit que aquest original havia anat a parar a Anglaterra.

Una lletra signada per Minez Gamiz i publicada al *New York Times*, arran del centenari de la mort de Napoleó, tornà a complicar el problema de l'autenticitat de la «mascarilla» napoleònica. Segons ell, l'original pertany avui als hereus del general Lacret-Morlot. Aquí ve una llarga explicació. El doctor Antommarchi, que, després del seu fracàs i trobant-se en una situació molt precària, anà a establir-se a Santiago de Cuba, va viure fins a la seva mort, esdevinguda el 2 d'abril del 1838, a casa el general Joan de Moya, governador d'aquella plaça, qui havia pres part a la batalla de Bailén, perdent-hi un ull, la qual cosa no li privà pas d'ésser un fervent admirador de Napoleó. Antommarchi va deixar treure algunes còpies de la «mascarilla» i llegà l'original al seu protector senyor Moya, la família del qual, trobant-se arruïnada, el va vendre més tard al general Lacret-Morlot.

Si s'ha de donar crèdit a aquesta versió, hom hauria de reivindicar la bona fe amb què hauria procedit el Dr. Antommarchi.

Darrerament, com hem dit, ha estat descoberta una altra «mascarilla» de Napoleó en una masia trentina, amb el nom del doctor Arnot, metge militar escocès que prestà servei a Santa Elena i que per la seva gentilesa va conquerir-se l'afecte de l'Emperador, al qual va cuidar també en els darrers moments. Com haurà anat a parar allí aquesta «mascarilla»? Serà l'autèntica o una de les còpies de l'original? Els investigadors napoleònics tenen tela tallada per estona.

La «mascarilla» de Trent, si és autèntica, potser anirà a parar a la sala d'algun museu, barrejada amb altres relíquies històriques. Molts visitants hi passaran per davant, indiferents o distrets; d'altres se la miraran encuriosits; però n'hi haurà que la contemplaran com el retrat més fidel de Napoleó, fet davant la Mort, sense la posa i la pompa dels jorns llunyans de glòria i de triomf... CARLES RAHOLA

*Blanes, vista des d'una
altura de la costa. Noteu
les dues alzavars que es-*

*utilitzen el conjunt amb
una finor incomparable.
Fots. Ribera i Llopis*

LES NOCES DE LA ROCA I LA MAR

EL contacte entre la terra i el mar pot ésser un contacte franc i sense complicacions; això s'esdevé quan hi ha una platja llisa i interminable com a les nostres costes de ponent, salvant el roquissar de Garraf. Però també aquest contacte pot ésser de mena complicada i voluptuosa com ocorre allà on existeix un seguit de penyalars milenàriament esculpits per l'embat de l'aigua.

La nostra Costa Brava és un exemple excel·lent d'aquesta darrera mena d'esposalles. Les ones es plauen a entrar per freus i per coves fins a la intimitat de la terra. Les roques,

per llur banda, es plauen a esgarriar-se mar endins, com abandonant-se a l'albir de les ones. Quin bé-de-déu de clars, de reflexes, de transparències, de colors, d'enlluernaments i misteris neix d'aquesta intimitat dels dos elements!

Ah, però no sempre és la pau i l'harmonia allò que regna entre tots dos. La roca vermellenca i l'aigua blava també coneixen els dies de malhumor i de discòrdia com qualsevol parella humana. Ells també s'escometen amb fúria i s'escupen amb rancor.

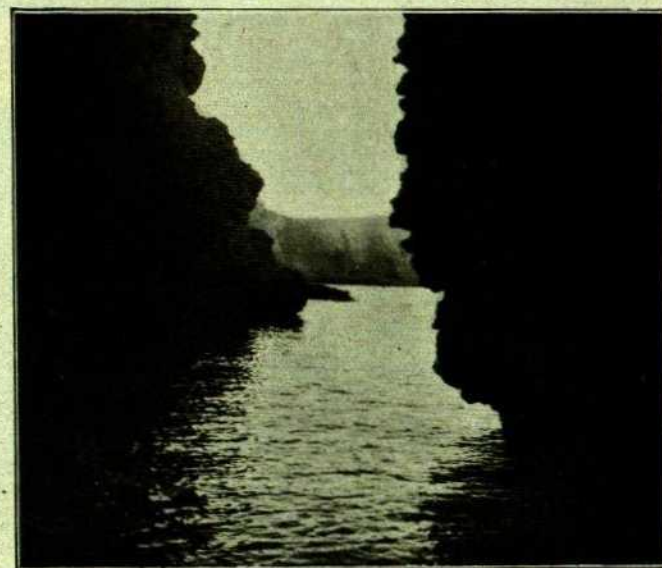
Tanmateix fóra injust de dir que les seves renyines siguin

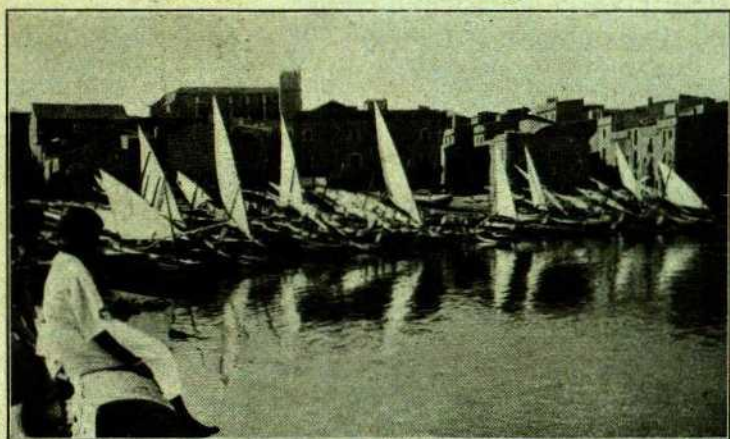
Un pont construït per l'aigua

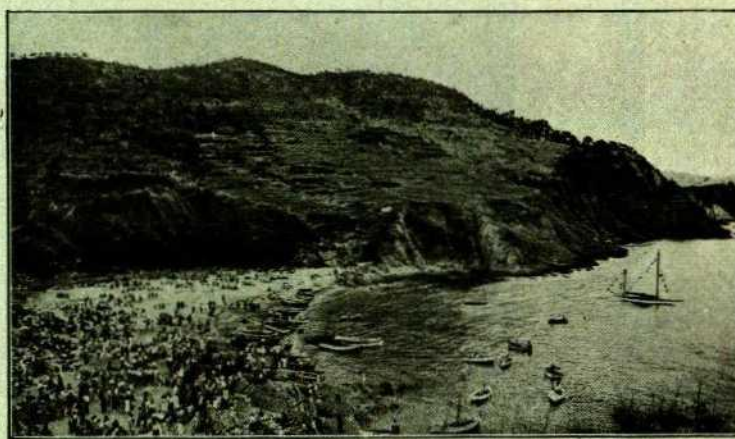
Fots.
Ribera i Llopis

Un fret: una llenca de mar entre roques

La platja de l'Escala amb el rengle de barques

L'aplec de l'amor a la platja de Sant Francesc (cl. Boada)

tan lletges com les d'un matrimoni malavingut. Sovint la topada de l'aigua i de la roca és un espectacle magnífic, mai és un espectacle indiferent.

Els verds riallers, les blavors transparents, les escumes fines com randes que fan la glòria dels dies de bonança, es tornen lívides blancors, grisors grasses, verdors de llampec quan sobrevé la tempesta. La projecció de l'aigua vers l'altura, el remolí dins la cala petita, el gargoleig de les escorrialles dins les cavitats de la roca, ens embadaleixen... Restem una hora mirant i escoltant, sense que es fatiguin els nostres ulls ni les nostres orelles. Més aviat, al cap d'una estona de seure vora els rompents, sentim una mena d'importament interior ben comparable al que ens fan sentir alguns passatges de Beethoven.

La progressiva mobilització dels catalans — els d'avui viatgen deu vegades més que els de vint anys enrera — alhora que el sentiment pairal que dona nous al·licients a la coneixença del propi territori, fa que siguin pocs els que s'han privat de l'espectacle de la nostra Costa Brava. Creiem sincerament que hi ha alguns indrets cap a Bagur, cap a Santa Cristina, cap a l'Escala, cap a Port de la Selva — pàtria marítima del poeta Sagarra — que mereixen una devoció gairebé religiosa.

Diu la dita que qui no ha dut la dona a Montserrat, no és ben casat. Gosariem dir, d'una manera semblant, que aquell català que no no ha donat un cop d'ull a la Costa Brava, al Camp de Tarragona, al Pirineu i als voltants de la Seu Barcelonina no és prou català.

Hom ha parlat manta vegada d'un carril que lligaria Blanes

amb Vilajuïga i que vorejaria el bo i millor de la costa gironina. Adhuc hi ha hagut un moment, fa sis o set anys, que la realització del projecte semblava imminent. Avui, en canvi, torna a semblar un somni... No esperem el tren per anar a la Costa Brava; pensem, d'una banda, que ens exposem a envellir massa abans que no s'inauguri. Pensem, d'altra banda, que tan bon punt se suprimeixin les darreres dificultats — tan petites — la invasió d'aquells indrets que es conserven relativament feréstecs i relativament solitaris, serà formidable.

No fem com aquells turistes ingenus que havent arribat en un exprés de luxe i instal·lats en un hotel de primer ordre, senten una punyent melangia en comprovar que en aquell indret no resten sinó les escorrialles dels costums autòctons. — «Oh, quina llàstima! — gemeguen. — Gairebé no es veu un indígena amb el vestit nacional; hem entrat a

una masia i ens hem trobat amb un rengle de pots de llet condensada; les noies es tallen el cabell. Per tot trobes cartellots que et assenyalen el perill o que t'avisen les bones perspectives... Es descoratja-dor! Ni sorpresa, ni pintoresc enlloc!»

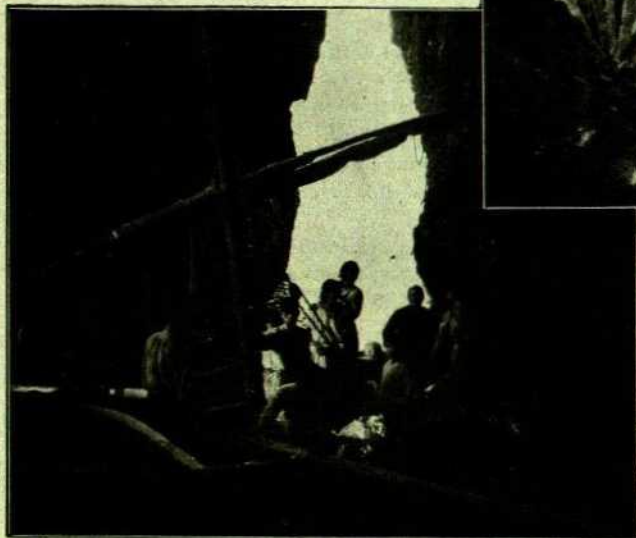
Si no ha-guessin espe-

rat l'exprés i l'hotel de primer ordre, si ens haguessin acontentat del camí de bast i del mul dels traginers, no els caldria gemegar d'aquesta manera.

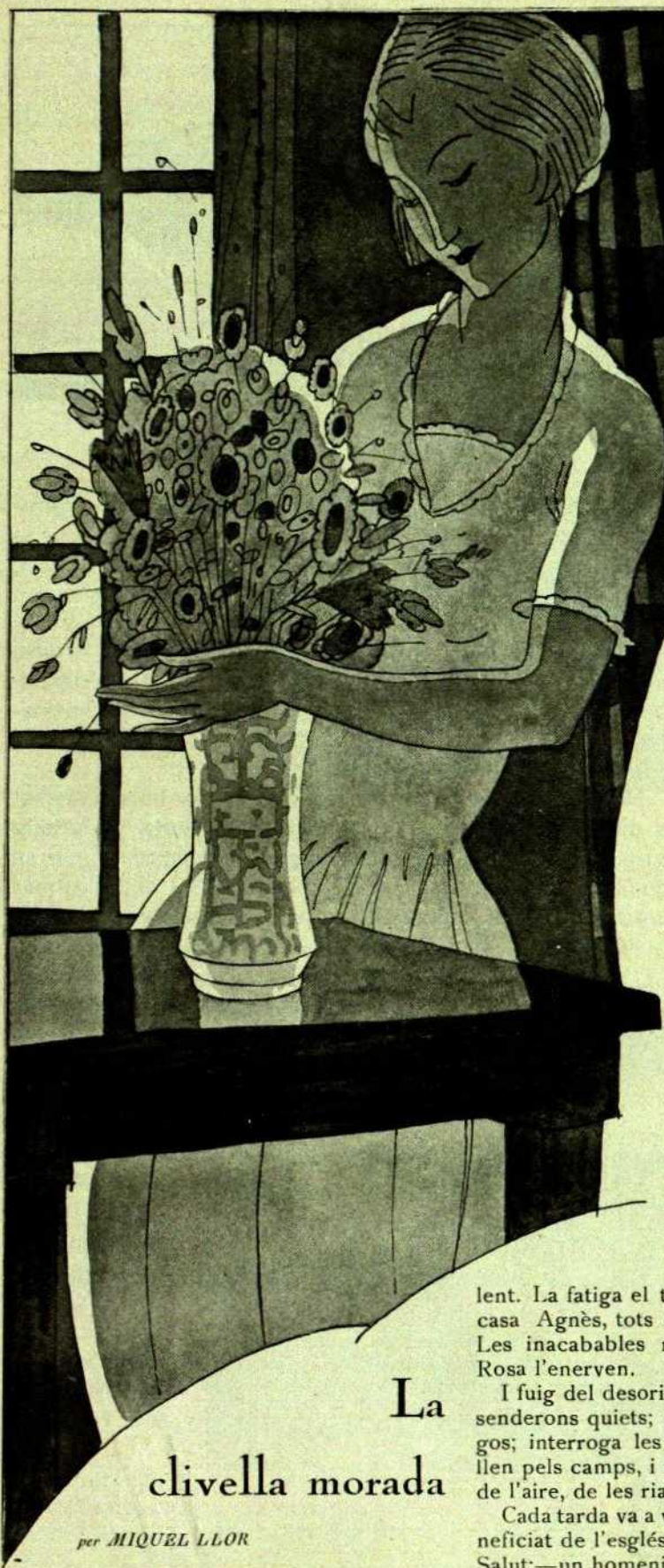
Qui tot ho vol, tot ho perd. Comoditat, i pintoresc, selvatgeria, són coses que no solen trobar-se plegades.

Les vinyes i les alzavares arran del mar denuncien tot seguit una terra mediterrània

Una barca dins un freu

La clivella morada

per MIQUEL LLOR

Rosa, Agnès, Soledat, són germanes. Rosa, la més gran, sap que fa dos anys va triomfar d'entre totes les companyes dedicades a la música. D'aquí que els dits li van i vénen, una hora rera l'altra, de cap a cap de piano. Lliga l'or dels seus cabells amb un desordre històric. Vesteix robes brillants, atrevides, com cap altra de les seves amigues del poble. Però ella és Rosa, el primer premi en el col·legi de

la Divina Pastora. Agnès, la segona, té el cabell negre, els llavis rojos. És bella, harmoniosa de línies, per bé que sense l'esclat de la germana. L'agombolament de la casa és la seva dèria. La fulgència de rajols i vidres l'obsessiona. El fang i la pols la torturen.

La mare està molt satisfeta de les dues filles. Quant a la tercera, Soledat, és gairebé inexistent. No és alta, ni rossa, ni bruna. Els ulls, però, li lluen amb esguard entenedor. Una ombra de melangia que li afina el gest, la daurada transparència de la seva pell, recorden les feminitats del Perugino. Parla a poc a poc. És indo-

lent. La fatiga el trasbals a què sotmet la casa Agnès, tots els dies de la setmana. Les inacabables meravelles d'agilitat de Rosa l'enerven. I fuig del desori. Travessa els horts pels senderons quietes; corre joiosa, seguida del gos; interroga les gents humils que treballen pels camps, i retorna, enrogida del sol, de l'aire, de les riallades.

Al bell punt d'entornar-se'n, la noia mira

a través del finestral, encès de posta.

—Oncle: veniu a veure el poble des d'aquí!— diu cada tarda al vell, bo i sotmetent-lo a llucar per un dels vidres de colors, tenyit d'una tinta violeta. Però l'oncle, en haver mirat protesta.

—Viciosa: fixa't en aquest altre!— I li'n assenyalava un de blanc, que trasllueix les coses amb les seves colors naturals.

—Oncle, des del meu fa més honic!...— Aviat s'avenen, però. I tornen a casa amb el capvespre. L'oncle li mostra cada pedra, cada ocell, cada planta. Soledat es distreu a estones. Ell s'enfada: ella riu, i ell també.

* * *

Avui a casa de les tres germanes esperen l'arribada d'un cosí, infatigable rodamón. La mare ha recomanat a les noies d'endregar-li la cambra ben bé, car Joan és un xicot de molts de miraments.

Rosa hi ha dut uns grans llibres, en els quals unes nobles veus antigues parlen de coses profundes. Agnès ha passat dos dies a la cambra amb una servent, ordenant mobles i treient la pols. Soledat ha vingut a posar-hi unes flors, collides a l'atzar.

La mare i les dues filles grans han sortit a rebre el parent. Ell les saluda, cerimoniós. Diu a les cosines:

—Us heu fet altes; us heu fet belles; Senyor!...

Les dues germanes el contemplen amb un xic d'esbalaïment.

—Té tot l'aspecte d'un gran home!— pensa Rosa.

—Sembla un casat—es diu Agnès.

Un cop a casa, la mare no es cansa de demanar-li noves de la família, noves aviat sabudes, car a Joan només li queden una germana, casada, i elles, la tia Consol i les cosines—les meves delicioses cosines!—afegeix amb la seva gran veu, un xic reflexiva.

Ell, en havent resseguit la meitat del món, torna, per tal de reposar poc o molt. S'estarà una mesada en la casa pairal de la mare de les cosines.

De cop, ve en la conversa el nom de Soledat.

—M'estranya que no sigui aquí!—exclama la mare.

—Cada dia és més distreta—adverteix la pianista.

—Si és tan criatura!—mormola Agnès.—Deu ésser amb mossèn Gregori.

I surten, a fi d'anar a veure l'oncle. El vell organista tremola commós, dins la seva sotana, en veure el nebot. L'abraça. No sap què dir-li.

—No, Soledat ja no és aquí—respon a la pregunta de la seva germana.—Déu anar per aquests mons de Déu.

—A rondaire ningú no la guanya!—es queixa Rosa.

Però la troben en mig del camí, molt enderiada en collir mores d'esbarzer. La presència de tanta gent l'encongeix. No gosa allargar la mà al nou-vingut, car la duu tota ennegrida. Però Joan la hi pren entre les seves, fermes, cordials.

I Soledat aixeca una mica els ulls i el mira.

Ella ofereix la seva collita apilonada al cistelló. Rosa no accepta aquella insignificància que ni nom de fruita no mereix. Agnès tampoc. Tem per la netedat de les seves mans i la de la roba.

Retornen en grup. Un xic enrera ve Soledat amb l'oncle. Es migparteixen les mores; de dues en dues; de quatre en quatre. La mare es detura a parlar amb unes senyores. La conversa es generalitza. Aleshores Joan s'acosta a la més jove de les cosines i amb la mà estesa li diu:

—Soledat. A mi sí que m'agraden les mores. Me'n donaries?

I els ulls de Soledat guspiregen.

* *

Joan va i ve d'una casa a l'altra; de l'un a l'altre indret de la muntanya, constantment acompanyat de Rosa. A vegades també hi va Agnès, però no gaire. Ella té molta feina, sempre. D'altra banda, no sap esperonar el diàleg. Les seves respostes són eixutes, humils, de poc abast. En canvi Rosa sap de tot. Proposa al cosí problemes transcendents; parla dels seus autors, dels seus músics preferits; no de l'obra llur, ans bé de les mil anècdotes que els auriolen.

Soledat no deixa d'anar cada tarda a Santa Maria de la Salut. Fa un mes que l'oncle s'adona que aquella noia pren una aparença nova. Té aires de dona gran. Els seus setze anys es dirien transformats en vint-i-sis. Es distreu a l'hora de la lliçó. L'esguard se li'n va lluny dels murs de l'església. De vegades, una veu de l'orgue sona indiscreta, fora de temps.

De sobte es detura i diu al despacientat mestre:

—Oncle, avui En Joan ens ha contat el seu viatge a l'Índia;—o bé:—Si veiéssiu, oncle, quines vistes ha dut d'Itàlia, En Joan!... Oncle, no sabeu? En Joan va a París, cada hivern!...

L'oncle Gregori, reflexiona. Diu:

—És molt intel·ligent, En Joan!

—Oh sí, oncle!

—Gairebé com Rosa—indica ell, amb malícia.

—Sí; però d'una altra manera. No fa arpegis ni sap un borrall de posició fixa; però diu unes coses de la música!...

Una estona, el vell s'arrisca a preguntar a la neboda el motiu de la seva distracció, del seu emperesiment. Dues miques de rosa pugen a les galtes de Soledat. Mig respon:

—No sé, jo!... Si estic molt bé, ara; talment con si totes les coses del món les veiés amb el vidre de la finestra.

L'oncle Gregori, branda el cap amb mal dissimulada satisfacció. Aquell matí Joan ha vingut a confesar-li que després d'haver seguit mig món, creu haver descobert l'encís de reposar, allí, a casa de la seva tia Consol.

—Estàs contenta de viure aquí?—pregunta Joan a Rosa l'endemà, en un moment que ella descansa dels seus exercicis de velocitat.

—El tedi em glaça l'ànima—respon l'al·ludida.—És monòton de veure les ma-

teixes coses, sempre; les mateixes gents! Tant és l'estiu com l'hivern, aquí.

—De debò? Així et cal fer un canvi de perspectives!

—Com, Joan?

—Casar-te. Bé hi hauràs pensat, alguna vegada, Rosa!

—Mals temps són aquests per trobar l'ideal—adverteix ella amb llangor.—S'ha acabat aquella mena d'homes d'abans, generosos, impulsius, plens de coratge!...

Un Napoleó primer; un Sigfrid, oi?—Però cal conformar-se amb el tipus actual: mitjà.

En veure que la cosina no diu res, Joan segueix:

—I vols dir que—posant-ho com a exemple,—no sabries conformar-te amb un home corrent, ni massa d'avui ni masa d'ahir?

Rosa llença un sospir molt prim, acala el front alterós i mormola:

—Provaria d'avenir-m'hi.

* *

Agnès planxa. Té el rostre i els braços rosats de la calor. Els ulls li lluen, nets d'ombra. Cantusseja una mica de cançó, igual sempre.

Joan tanca el llibre i li pregunta:

—No t'avorreix de viure aquí, gairebé tot l'any?

—Quan a una casa hi ha tanta de feina com a la nostra, tant té de viure a ciutat com a fora, per qui sap la seva obligació.

—Ets feiner, Agnès.

—Quin remei ens queda, a les dones? És el «nostre pa de cada dia». Jo sols demano que Déu em doni salut per poder anar fent!

—No és podrà queixar de tu l'home que et pugui heure!

Agnès posa cara de dubte i diu:

—Segons quina mena d'home sigui, perquè en el món hi han homes i homenots. I això que si per cas algú em volgués no li demanaria pas res de l'altre món. Em tindrà més que contenta amb tal que no em dugui gaire enrenou a casa, que no entri a la cuina a esmenar-me la plana i em deixi anar a veure la mare cada tarda!

* *

L'oncle Gregori diu a Joan:

—Per què no vénis una estona a Santa Maria, amb nosaltres? Soledat i jo fem música cada tarda. En aquella hora de sol, allí al cor és a l'únic lloc on s'està bé. Passa una frescal!...

Joan accedeix i va a l'església. Les músiques italianes dels segles XVII i XVIII, entren endins de l'oida de Joan, i se'n meravella. Mai els dits de Soledat no s'han mogut tan sensibles com ara. L'aire entra carregat de fortes sentors de terra mullada, de blats madurs. La llumeneta de la llàntia es frisa amb més vehemència que no a les altres tardes. De tant en tant, Joan diu:

—Això saps fer tu?!

Després, en haver acabat surten. L'oncle resta a l'església, car diu que ha de fer molta de feina, encara.

Soledat i Joan retornen, tranquil·lament, envoltats del capvespre.

—I sempre vénis amb l'oncle?—li pregunta ell.

—Una mica, a les tardes; però aviat s'acabarà. La meua mare vol anar a viure a Barcelona, els hiverns. Cada any hi estem més poc, aquí.

—T'agradaria quedar-te, sempre?

—Sempre no, però m'agrada ésser-hi, força. Aquí queda una estona per cada cosa, i per veure-ho tot de més a prop.

—Tot, dius? Però tampoc tota la vida no és el que veus aquí!

—Tant se val. No facis com l'oncle, que s'enfada perquè miro el poble per un vidret morat que hi ha a la finestra de l'església!—

Joanriu. Després, amb veu una mica enyorada fa:

—Prop de vint anys enrera, quan jo tenia la teva edat, també em distreia en mirar a través de tots els vidres de colors. Me'n he cansat. L'experiència ens escursa la vista i ja no ens vaga d'enterbolir-la amb destorbs, siguin d'un color, siguin d'un altre.

—De debò, Joan?—demana Soledat, amb els ulls molt oberts.

—Doncs jo, encara m'hi entretinc. Veus allí?—I assenyala el gran safaretx, posat en mig de l'hort, vora dues acàcies.—En aquella pedra sec cada tarda. Veig totes les coses del món, quan l'aigua és quieta a dins del safaretx; si no, per tot arreu. A vegades m'hi perdo i tot. Sembla que vagi lluny!—sospira Soledat.

Joan arruga un xic el front i diu:

—Comences molt d'hora a complicar les coses. No fa gaire has dit que volies quedar-te; ara, que vols anar-te'n; i lluny, no menys!

—Sí; quedar-me, perquè aquí, puc afigurar-me que me'n vaig. Des de Barcelona no puc.

—I un cop lluny, què?

Soledat resta un segon desconcertada. Respon.

—Aleshores, venir a casa una mica, i entornar-me'n, més lluny potser i veure pobles diferents i unes altres muntanyes...

Joan l'interromp:

—Sí; travessar la mar, anar als grans teatres, sentir bells concerts!...

—Oh sí, Joan; amb tal que no fossin de piano!

—Jo també he passat per aquests tro-pells, Soledat—diu Joan pacíficament.—Però tu ets més reflexiva que no era jo. Es natural. Fa de bon estar a la teua vora!

Ella no sap què dir.

—Era molt destarotat, jo. He donat la volta al món amb aquest mateix daler teu; què sé jo per què? Potser només amb l'afany de trobar una positura escaiguda per situar-me. Ara, he vingut a casa vostra a reposar una estona; i vet aquí que m'adono que no cal anar gaire més lluny per ésser feliç. Em sembla que ja me deturat.

—Deturar-te tu, Joan!

—Ja és hora. Tinc trenta cinc anys. Em dedicaré als meus estudis, d'història, de tantes coses! Vull tenir una persona que sàpiga avenir-se al meu tarannà, i... ja l'he trobada.

Soledat no gosa ni respirar. Joan segueix:

—És Agnès. De tan bona, de tan tran-

quil·la, em plau. No creus que encerto?

—Sí, Joan.

—Amb una mica més de negligència, hauria passat ben a frec de la felicitat. Costa de saber-la veure.

—Sí, Joan.

—Mira com la riera es detura un xic en la recolzada d'allà baix! Vet aquí jo.

—Sí...

S'ha fet negra nit. A l'aigua del safareig tremolen totes les estrelles del cel.

Entren a la casa. Joan encara parla dels seus projectes. Soledat escolta sense dir res.

Aquest vespre, Joan ja seu a taula al costat d'Agnès. Ella deixa traslluir una joia sense intemperàncies. Va i ve amb la mateixa precisió de sempre. Rosa, menja molt enèrgica, amb el posat d'una Junos irritada. Els ulls de la mare es bellugen molt riolers. Soledat diu que té el front adolorit. L'oncle Gregori li agafa la mà amb molta delicadesa. Són una mica separats dels altres. Ella diu amb veu un xic apagada:

—Oncle, teniu raó. Ja no miraré més pel vidre morat.

—Sí, que hi miraràs. Fins jo i tot ara m'hi havia deixat encaterinar!...

El prometatge de Joan i Agnès és sabut de tothom. Les noces seran a entrada d'hivern. Joan ha retornat a Barcelona i va al poble cada diumenge amb una capseta de dolços a la mà.

Rosa diu i rediu que el seu ideal mai no hauria estat un home tan «terre à terre» com Joan. Fa pocs dies que ha vençut una amiga, en una prova de brillantor pianística. Ha sonat un concert de Haendel, amb quatre minuts d'avenç en relació a la companya.

Soledat segueix anant cada tarda a Santa Maria de la Salut. En passar vora la finestra gòtica, abaixa els ulls. Va i torna pels caminals, una mica més a poc a poc que no abans. De vegades l'acompanya l'oncle; de vegades el gos. De tant en tant, la bestiola llença un lladruc, a fi de cridar l'atenció de la seva companyona. Després inicia una petita correguda per tal d'incitar la noia a seguir-lo. Però ella no se n'adona. El gos insisteix, i acaba resignant-se a anar a l'encalc d'uns mosquits.

La mitja dotzena de famílies d'estiuers, agrupades en esqueix de colònia, sol creuar-se amb Soledat. D'entre el grup de «suetters» colorits, i testes ben enclenxinades, surten uns mots.

—Ja torna la rondaire!

—Ve de tocar l'orgue.

—Mal ofici si havia de guanyar-s'hi el pa— adverteix una senyora.

—Per ella farà—diu una altra.—

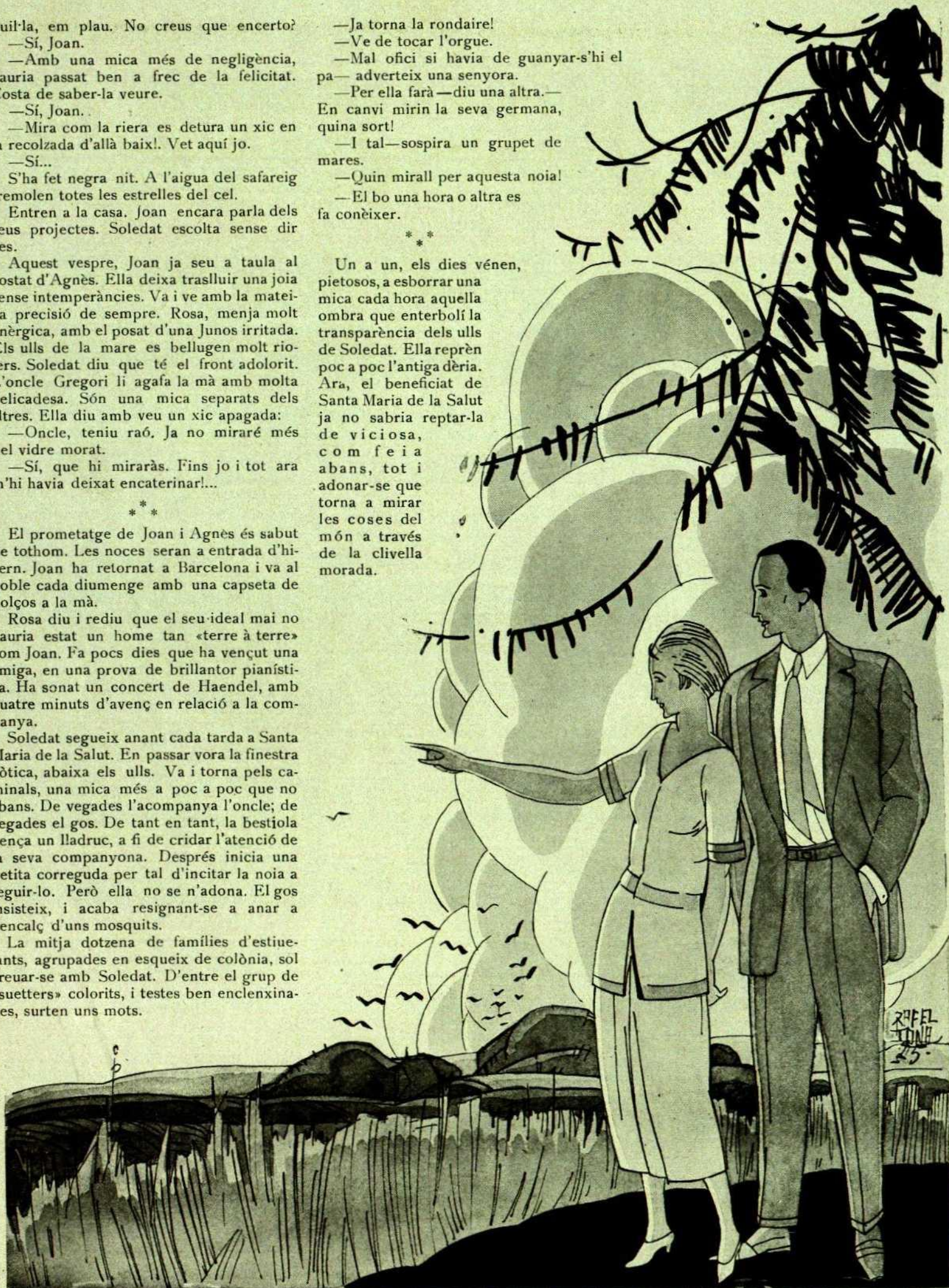
En canvi mirin la seva germana, quina sort!

—I tal—sospira un grupet de mares.

—Quin mirall per aquesta noia!

—El bo una hora o altra es fa conèixer.

Un a un, els dies vénen, pietosos, a esborrar una mica cada hora aquella ombra que enterbolí la transparència dels ulls de Soledat. Ella reprèn poc a poc l'antiga dèria. Ara, el beneficiat de Santa Maria de la Salut ja no sabia reptar-la de viciosa, com feia abans, tot i adonar-se que torna a mirar les coses del món a través de la clivella morada.

CAPVESPRE

Al Sr. Pere Sacrest

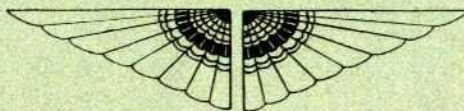
*Hora difusa del dia
amb la llum fina i suau,
per a l'esperit portes pau
sense portar-hi alegria.
Inefable melangia
del color morat; del blau
per damunt el verd s'ajau
i s'hi fon i s'hi destria.*

*Les grans muntanyes s'estan
sota la boira ajaçades.
A la falda les ramades
les esquelles oscil·lant.
Les esquelles tot cantant,
lentament i acompassades,
les cançons irrevelades
dels herbeis de la vessant*

*Tota la llum es va extingint;
el silenci cau i aplanà.
Sona al lluny una campana
que el seu clam va repelint.
I del nívol fosc va eixint
(clarò inefable i llunyana)
aquell estel que demana
l'esguard que el vagi seguint.*

*Company, company de camí,
fés via prop meu i calla.
Sento la nit com davalla
tota amorosa dins mi.
Canta, frisant, cada bri
i una fredor de mortalla
passa pel cor i embolcalla
els mots que mai podrem dir.*

JOAN LLONGUERAS

Vallants d'Olot

OLOT té anomenada d'ésser un país molt bell. En això els pintors hi poden haver fet una mica. Però per poc que feu memòria — els que hi haveu estat, els que hi haveu viscut — ja veieu de seguida que s'ho mereix. I tothom ho diu. I fins per aquells que no serien prou sensibles a les bel·leses del país, Olot té la frescor de l'aigua de les fonts.

Joaquim Vayreda

Per a mi, Olot és el poble de Joaquim Vayreda. Aquest pintor tenia una sensibilitat semblant, a sa manera, a la d'En Maragall. Eren semblants també en les tendències artístiques i les doctrines.

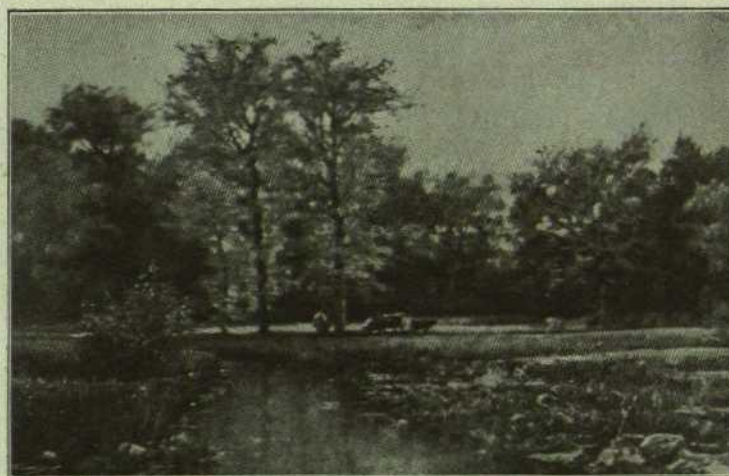
Qui hagués dit al poeta perquè deixava poesies a mig fer, ell hauria respost que era tot el que li havia estat donat, tot el que podia fer. Quan la crítica retreia al pintor que no acabava prou les seves teles, responia semblantment: Ja estic content d'haver-les començades; pitjor aquells que acaben uns paisatges que mai no els han començat.

Aquestes paraules soles ja diuen prou quina mena d'artista era En Vayreda.

Ell sabia els secrets del paisatge olotí. Però quasi no podem dir de cap de les seves teles el lloc precís on fou pintada. Les coses se li refonien en la memòria; n'accentuava els tocs, s'aturava en matisos fugitius, i només acollia els detalls que podien servir per l'harmonia general de l'obra. «Les grans masses, deia, dintre les grans harmonies, són les que parlen en el paisatge, són les que ens infonen tristesa, alegria, tranquil·litat, terror, melangia, soledat». «De què servirien les notes harmonioses d'una simfonia si no obeïssin a una base de conjunt? Ni de què serviria un excés de notes en aqueixa mateixa simfonia sinó per confondre i perjudicar l'efecte total?»

Doncs, ell, del paisatge olotí, en donava aqueixes harmonies, en donava l'ànima. Així no serem inexactes si per dir-ne alguna cosa seguim un moment algunes teles d'En Vayreda.

Entre els meus papers tinc algunes notes preses l'any 22, davant de l'Exposició retrospectiva de la seva obra, que organitzà l'Ajuntament de Barcelona. Aquelles poques notes no eren totes sobre les millors teles del pintor. Les prenia cercant «la concepció» de cada pintura (per dir-ho amb paraules seves) tan íntimament suggeridora, encara que de vegades només hagués donat les pinzellades primeres, encara que «l'execució» fos inacabada. No és estrany en aquest pintor qui distingia tan bé «la diferència que hi ha entre la concepció i l'execució d'una obra artística,

Paisatge de riu, per J. Vayreda

EL PAISATGE OLOTÍ

és a dir, entre el cos i el vestit o, més clar, entre l'ànima i el cos, deixant sentada la superioritat de la primera».

Quan es posava a pintar un paisatge, ja en tenia l'ànima. No ens seria un bon guia?

La Fageda d'En Jordà

(Tela de Joaquim Vayreda. Col·lecció Josep Sala)

Aneu a l'estiu a la Fageda d'En Jordà. El sòl forma monticles de pedres grises entre una molsa escassa. Les fulles dels grans faigs són d'un verd tendre, clar, transparent. A través de les fulles, horitzontals a la terra, la llum es fa verdosa. Els arbres, espesseïts, formen amb llurs soques una

Casa de pagès, per J. Vayreda

columnata grisa, i formen amb llurs ramatges talment un sostre verdós; gireu l'esguard en l'aire i només veieu un teixit de fulletes il·luminades. I a dalt i a baix, un silenci! L'aire hi és immòbil.

A Joan Maragall li semblà que era com un lloc d'encís.

Saps on és la Fageda d'En Jordà?

Sí vas pels volts d'Olot, amunt del pla, trobaràs un indret verd i profund com mai cap més n'hagis trobat al món; un verd com d'aigua endins, profund i clar: el verd de la Fageda d'En Jordà.

En Vayreda pintà la Fageda d'En Jordà. En tota l'extensió de la Fageda no hi ha aigua. Però tal vegada per aquella suggestió de la verdor tendra de la llum, el pintor s'hi afigurà una correntia clara.

Com és feta aqueixa pintura? És una difusió de verds. Un parell de soques grises donen el to gris de totes. Fora això, tot és la verdor de la llum. Les rames hi són il·luminades i difonen alhora l'ombra i la claror. Les noies, unes de peus a l'aigua, una asseguda a la vora, resten com obscurides per la tamisiació de la llum.

En Vayreda passejava solitari quasi sempre i contemplava aquell paisatge olotí, on els verds diferents s'hi prodiguen

i harmonitzen. Ell estudiava la paleta, coneixia bé el seu ofici. Però quan es posava a pintar ja sabia què volia fer. Les colors no les hi suggeria la paleta. Les troballes de color no eren sinó l'adaptació a la imatge que ell ja tenia preconcebuda.

En Vayreda silenciós, solitari, contemplant el paisatge ja era com si pintés. En la contemplació, en la meditació, ja componia les seves pintures. Després provava lentament, servint-se de tots els mitjans de l'art, de reproduir la seva visió.

— Era un poeta! — ha dit tothom en veure enguany l'exhibició de la seva obra. També hauríem de dir: era un bon artista.

Dia plujós

(Tela de Joaquim Vayreda. Col·lecció Eusebi Bertran i Serra)

Un camí obra la seva perspectiva sota un cel de pluja, i travessa uns herbeis amaratats de l'aigua. Un arbre s'eixampla sobre la grisor del cel. En el fons, un bosc a un cantó, i el vel de la humitat plujosa. En el camí totes les roderes i les vores són plenes de l'aigua de la pluja. I quina meravella aquesta aigua! A primer terme emmirallant les herbes i les vagues llusssors del cel; i a darrer terme en sentiu la humitat.

Un teixit de pinzellades horitzontals i verticals confonen la nitidesa, de les coses, humitegen els contorns, i donen als camps una grissor melangiosa de començament de tardor.

Aquesta tela és meravellosa; és plena de secrets. Acosteu-vos-hi: poc endevinaríeu tot el que representen les pinzellades així que us en aparteu una mica; unes pinzellades blanques vora uns tocs terrosos, se us transformen màgicament en aigua mirallejant. Les línies d'En Vayreda, en aquesta pintura, no són imprecises, no són vagues; no hi ha sinó les que hi ha d'haver per donar aquella visió d'una tarda plujosa.

PONT SOBRE EL FLUVIA

Fot. Antoni Fortet

Aquest paisatge ha seduit forces pintors. Et pour cause...

sa. Però gairebé no són línies: és fusió de colors. El dibuix està ben al servei de la concepció de l'obra, seguint fidelment una visió. Una gran coneixença i habilitat tècniques estan al servei d'una visió potent, estan en mans d'un poeta. Aquelles pinzellades que, de la vora, semblen donades

aproximadament, són tan justes que ja no hi ha art que les doni si no és una art que té per damunt d'ella una viva, intel·ligent i profunda inspiració.

Matí clar

(Tela de Joaquim Vayreda. Museu d'Art Modern. Barcelona)

El cel claríssim, blau, uniformement blau. Una de les característiques de l'obra d'En Vayreda és una gran seguretat en la seva inspiració, la seguretat de no haver volgut fer efectes que no brollessin de la visió inspirada que el duia a pintar una tela. No pinta les coses, pinta imatges de les coses, segons la regla de Joubert. Però aqueixes imatges les pinta exactament, delicadament; aquell cel és ben bé el dels dies clars d'estiu a Olot. D'un blau, sense el reflex marí, però puríssim; des-sota hi ha les cases acolorides, rosades, o grogues, però tot atemperat per la suavitat de la llum; i els arbres: una taca de verdor clara d'on es destaca la blancor d'unes vil·les. Tot això es veu des de la terrassa de casa el pintor. Ací a primer terme, sobre una alfombra, un nen i un balanci; a prop la silueta d'una dama vora la barana; i allí, dins tres mitges bótes, tres llimoners d'una verdor obscura — una imatge de verdor obscura — en la puresa de l'aire.

No hi ha cap fusió de colors, totes hi són ben clarament dis-

Vallants d'Olot

tintes. No és, doncs, aquell Vayreda d'abans que pintava aquells aiguamolls i prades o aquelles reconades de riu melangioses? Sí, però l'artista té una tècnica tan rica, tan prodigiosa, que per pintar una aigua aturada entre olms i saules, sap fer-hi les difusions cromàtiques que calguin, però també sap pintar d'un sol to, igual, transparent, un cel d'estiu il·luminant unes cases, els arbres de la carretera i els llimoners de la terrassa; aquell cel que ell coneixia tan bé, el cel d'estiu vist de casa seva.

La Font de Sant Roc

No puc recordar el títol de la revista on En Maragall publicà per primer cop un article intitulat *La dona d'aigua*. Però recordo que tot fou obrir la revista i començar-lo

Sant Roc. Ara, on rentaven les dones, que era com un bassal, hi ha un safareig. El tren travessa, amunt sobre la font, un segon pis de jardins. Però el canvi no és gaire. Encara renten aquelles dones, en l'estiu, a mig dia; encara els infants, amb aquella acompanyant de cabells blancs, baixen de la font al pas de l'aigua, i elles conversen com aleshores que En Maragall hi era.

Venint de Santa Pau

(Dos versos d'En Maragall)

Les muntanyes d'Olot, cap a Les Preses i fins a Finestres, els matins soleiros d'estiu, semblen un vel blavís, una boirina. Els arbres més pàl·lids — àlbers i saules — són ombrívols i somniosos sobre aquell fons suauíssim.

Però venint de Santa Pau, al caient del dia, aquelles muntanyes perden aquell encis, i es mostren dures, i s'estenen avall amb un gran oneig de singles. I aleshores compreneu aquells versos d'En Maragall a les muntanyes d'Olot:

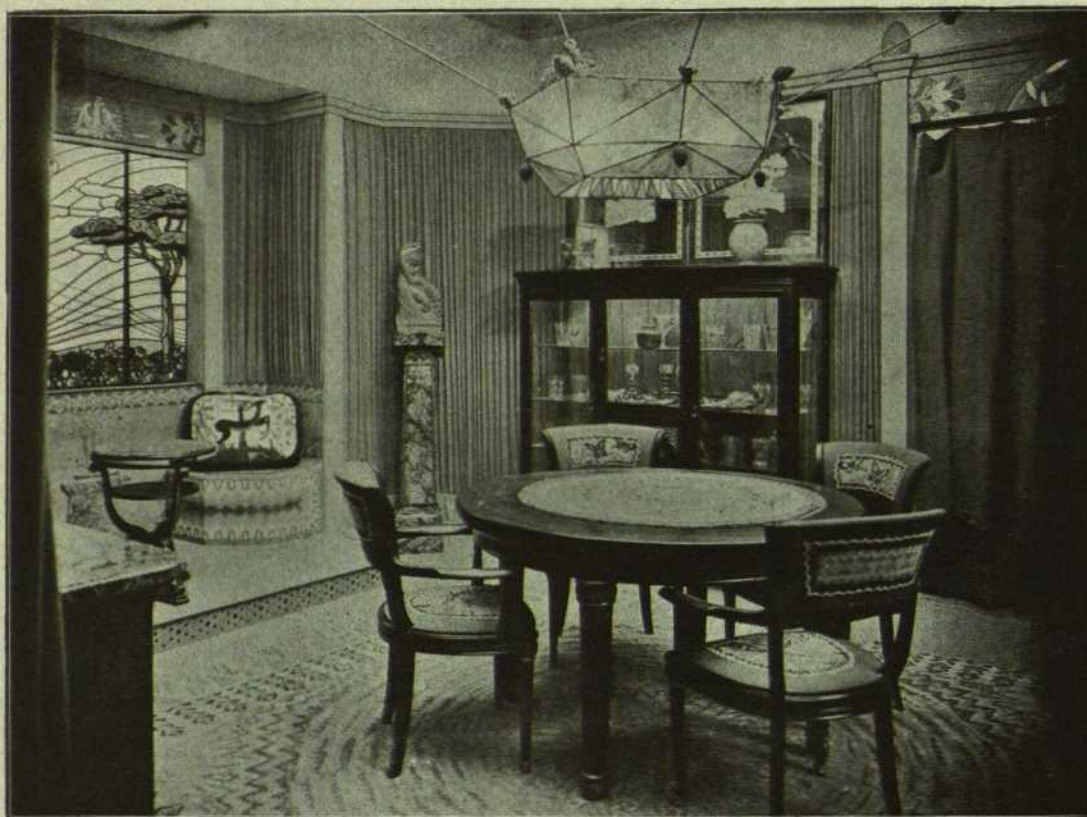
*Molts cops me us en veniu cap a damunt
que sembla una mar esvalotada.*

Així que arribeu al poble, us sembla alegre com un refugi. Però si a la nit hi ha lluna i aneu a vora del riu, cap al pont de Ferro, aquelles muntanyes ja les tornareu a veure quasi esvanides a la claror de la lluna.

JOSEP MARIA CAPDEVILA

«Noies en una fageda», per J. Vayreda

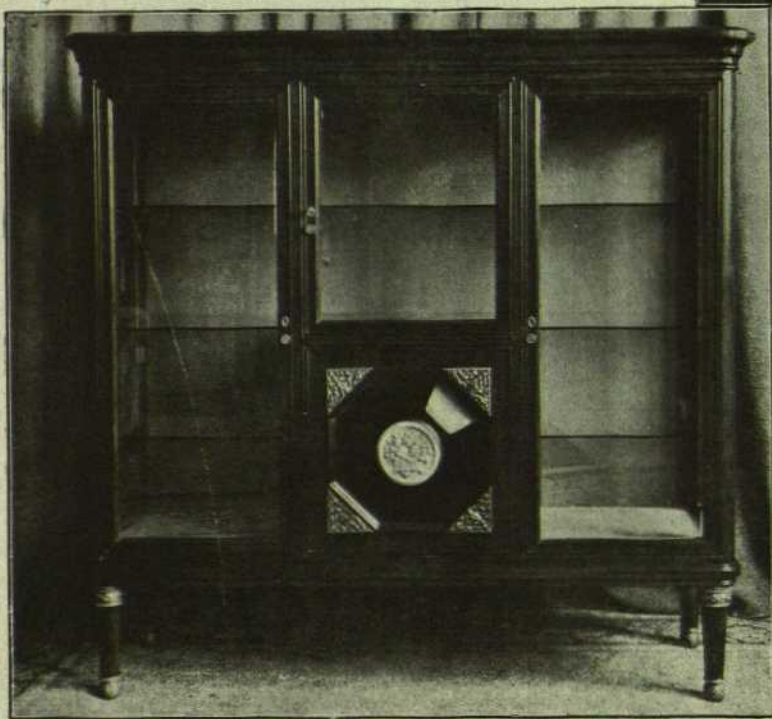
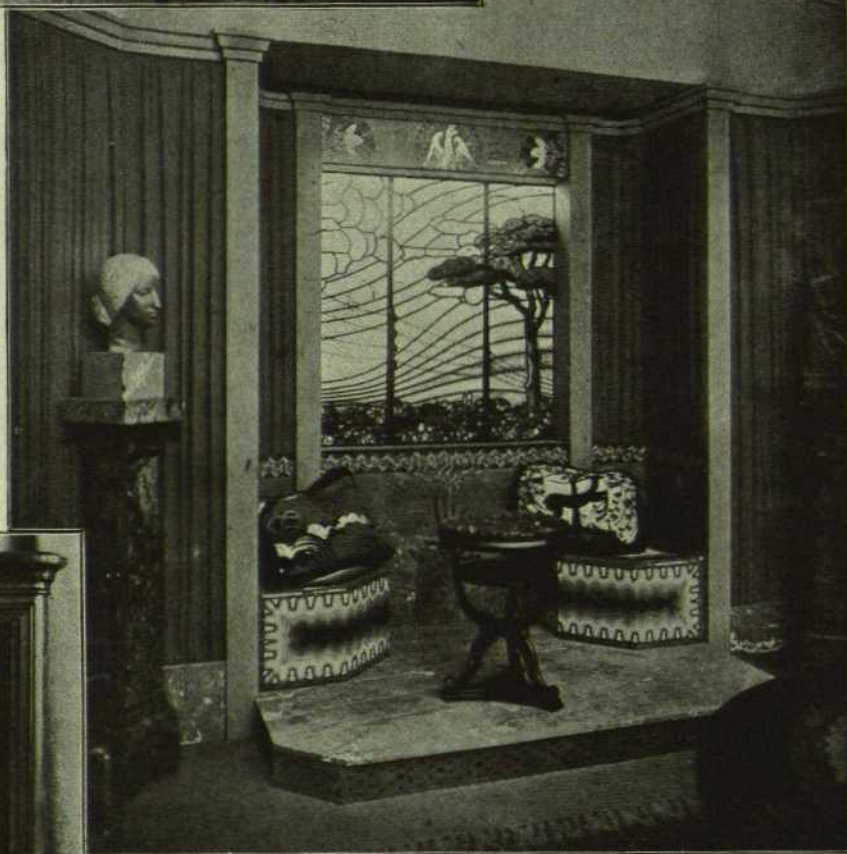

molts d'anys amb altres col·legues abnegats, hem integrat el Foment de les Arts Decoratives que és avui l'únic fogar dels bells oficis que crema a Barcelona. A París hi he anat, més que per a continuar una tradició familiar, per entendre que l'empresa del *Foment* tenia un caire accentuadament patriòtic

El moblista Busquets

Hem parlat amb En Joan Busquets, el conegut moblista del Passeig de Gràcia, que ha tornat fa poc de l'Exposició de les Arts Decoratives de París. Ens ha rebut en el seu despatx, voltat de la lluentor de les laques intactes i del guspireig dels llums nous.

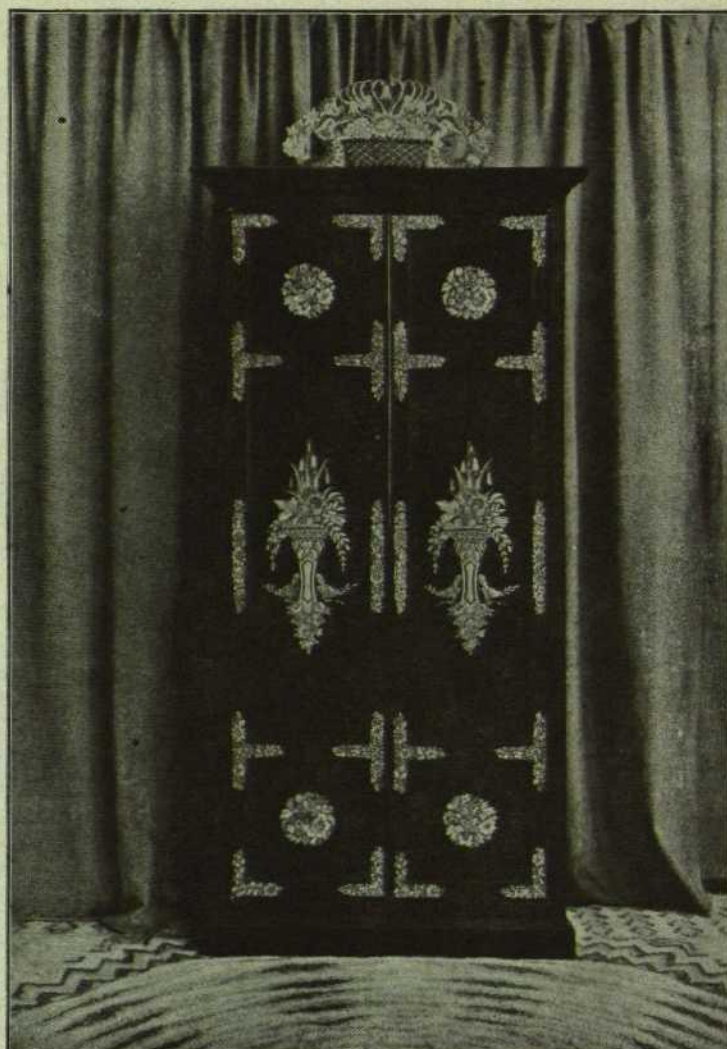
— Vinc content — m'ha dit — i no em penedeixo de l'esforç que he fet. Durant

i que, ara més que mai, calia que tothom hi posés el coll per fer més nodrida la nostra representació. M'ha dolgut, això sí, que no fos possible aplegar una mostra de totes les tendències...

Em semblaria injust de callar que tothom ha comprès el caràcter especial d'aquesta aportació i que tots els expositors amb un desinterès exemplar han sabut donar exemples de renunciament que mai seran prou agraïts.

En anar a París he seguit una orientació que

crec l'única lògica i àdhuc l'única possible. He guarit del xarampió que, com tots, vaig passar als volts de 1900; aleshores creia, com tothom, que era possible la creació d'un estil absolutament nou, mitjançant l'acord d'unes quantes voluntats. Això era un somni. Adhuc en els casos que les voluntats lligades tinguessin a llur servei una intel·ligència genial. Tot el que no sigui fruit d'una lenta evolució històrica no té garanties d'èxit. Per això, llevat de algunes petites gosadies, particularment en certs detalls que no em roben el cor, tot el conjunt

del menjador que he presentat a l'Exposició de les Arts Decoratives de París es descabdella dins una tònica normal, aconseguida amb una extraordinària senzillesa de mitjans. Si algun partit pres pot ésser assenyalat en la meua obra és de no haver volgut espantar ningú. El públic selecte i la crítica no mediatitzada per interessos de capelle-ta, ha celebrat molt la meua aportació. En aquestes mateixes planes publiquem alguns aspectes del menjador presentat per En Joan Busquets a la Exposició de París.

EL TEMPORAL

SORTÍ el vaixell del port de l'Havana en una època de l'any, en la qual propiament no es considerava haver encara començat el període ciclònic, i per això el capità creia tenir temps de pendre a Charleston un carregament de fusta que des de l'Havana hi havia contractat. Després, en sortir de Charleston, pensava remuntar la Florida i córrer-se envers el Nord en cerca de més altes latituds, i sense deixar-les, navegar amb rumb a Anglaterra, fins que en arribar a la longitud aproximadament de les Terceres o Azors, canviaria de ruta adreçant-se tot seguit envers l'estret de Gibraltar.

D'aquesta manera duria a terme una navegació un bon xic arriscada però molt lucrativa, per quant en aquells temps, els vaixells (al menys els vaixells de vela), solien suspendre els viatges.

Així ho féu el capità, però a la tercera singladura i trobant-se ja en plena ensenada mexicana, si bé no anava pas desprevintut, albirà en el cel senyals força inquietants, com ho són, en aquelles latituds, el veure córrer els núvols a gran velocitat i els uns en direcció contrària dels altres.

Baixà tot seguit a la cambra per a observar el baròmetre de mercuri allí instal·lat, amb una magnífica suspensió de Cardano, i tingué ocasió de veure com la depressió marcada era tant grossa, que devia assenyalar la proximitat d'un terrible cicló.

En pujar de nou el capità en coberta tots li pogueren reparar la fesomia alterada, però ell no se'n amagà, que ans preferí revelar el perill que no pas tenir-lo ocult.

Així fou com havent mostrat al pilot i al nostramo la seva manera de pensar, entre tots tres resolgueren pendre les precaucions més avinents al cas, per tal que el temporal no els trobés desprevintuts.

S'assajà per de prompte el funcionament de la bomba d'esgotament; s'aferraren les veles altes, ço és, els sobres i els *guanetes* i s'intentà de recalcar els *mastelers de gone-te*, per tal que la nau no tingués tan amples

les brandades, operació que es tingué de suspendre per mor de lo molt violents que eren ja els moviments del bergantí, ço que feia que en aquelles alçaries fos gaire bé impossible de maniobrar a la tripulació.

La mar a cada punt anava recalant més arborada i espessa, formant veritables barrancs d'aigua, i el bergantí amarinat solament amb la trinqueta i les gàbies i ve-

manera tan segura, que fora de l'home que quedava de guàrdia al costat del timó, la resta de la tripulació s'estava jugant a cartes tranquil·lament sota el ranxo de proa.

En tancar la capa el *Tres Hermanas*, ja comprengué el capità (donant-se compte de com la nau es comportava) que aquesta seria una excel·lent capejadora, i tothom s'encoratjà, i més considerant que el vaixell era nou i d'acuradíssima construcció. Així fou que tothom cregué que el temporal havia d'ésser cosa mai vista per a que poguessin córrer perill.

S'acostava la nit i el temporal en lloc d'amainar anava en creixent; i per això s'augmentaren encara les precaucions, s'assegurà tot el que es pogué del aparell, se fermaren, trincant-los de nou, tots els objectes d'a bord que es podien despendre i ocasionar una avaria, i així s'emboquè la nit en la qual la tripulació no pogué reposar ni un sol instant.

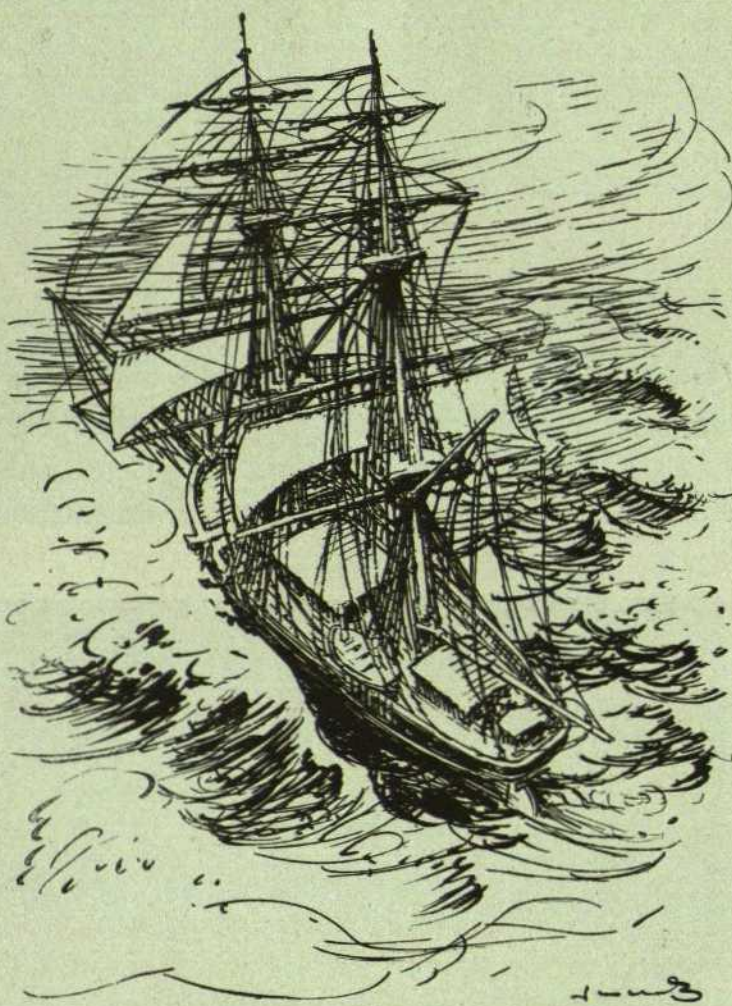
S'assajava sovint el funcionament de la bomba d'esgotament, la qual marxava d'una manera perfectament regular; malgrat el furios temporal el vaixell no feia ni una sola gota d'aigua.

La fosca era basardosa; el vent xiulava furios en l'espai i produïa una sèrie de sons harmònics, els uns més greus, els altres més aguts, en fregar amb cada una de les cordes *sàgules* i calabrots que componen la *jarcia* ferma de l'aparell,

en topar amb els pals i les vergues, i en introduir-se pels canals de les politxes i bosells, que en gran nombre es troben escampats per tota l'arboradura.

Produïa això una manera de concert horribil amb els seus *crescendo* i *diminuendo* que seguien el flux i refluxos del vent, i que esverava i feia basarda a l'ànima.

El vaixell no era més que una joguina de les ones, i ascendia a cada punt a alçaries considerables en tramontar la cresta d'un cop de mar, davallant tot seguit a profunds abismes en la defallida, i els tripulants del bergantí ja es donaven compte de

latxo baix, tingué que establir la capa per a defensar-se del furios temporal que s'entaulava per moments.

Els vaixells catalans de mitjà tonatge, com ho era el *Tres Hermanas*, tenien, i d'altra banda ben guanyada, la fama d'ésser uns excel·lents capejadors.

La forma prou característica de les seves proes i amures; l'ésser una mica cap-grossos, el perfil especial de la seva quaderna mestra i dels seus *pantocs*, contribuïen en gran manera a aquest resultat, i així era que quan establien la capa, es contava de molts d'ells, que es comportaven d'una

com les onades ja arribaven a les més altes magnituds que assoleixen en aquells indrets.

Amb gran angoixa es passà aquella nit, esperant la llum del nou dia, per a veure si amainava el furiós temperi, però això no fou així; mes en clarejar l'auba es pogué veure el magnífic, aterrador espectacle.

El mar estava convertit en un mar d'escumes i de llet (tan furiosa era la força del huracà) i la superfície del mar no donava pas en cap manera la sensació d'ésser o d'haver estat mai una planura, sinó que tenia sols el caient d'una regió muntanyosa escabrosíssima, en la qual, per mor d'un esgarriós terratrèmol, les muntanyes mudessin de lloc a cada instant.

No! Malauradament el nou dia no portà senyals de bonança, sinó més aviat de recrudescència del temporal; el mal temps encara anava en augment, fins que allà a la caiguda de la tarda, s'albirà clarament en l'horitzó, aquella típica i inconfusible nuvolada que els marins anomenen «la barra de l'huracà», la qual assenyalava que el bergantí es trobava molt a la vora, del temut vòrtex del cicló.

La nit es presentava, doncs, esfereïdora per a la tripulació del *Tres Hermanas* i l'obscuritat hauria augmentat l'esglai d'aquella situació si la caiguda constant dels llamps i el llampegueix mai interromput no haguessin vingut a il·luminar d'una manera sinistre aquell terrible quadro.

En ésser el perill tant imminent i en sentir que la mort rondava tan a la vora, el capità després d'haver fet tot quant humanament li havia estat possible per al bon govern i salvament de la nau, manà encendre la petita llantieta d'oli, que en la cambra penjava davant de la magnífica estampa de la Mare de Déu del Carme, llantieta que per la seva suspensió especial podia cremar àdhuc en els dies de major temperi.

«No sap què és a Déu pregà, sinó el que per la mar va», diu una dita de la nostra terra, i per això la tripulació, seguint l'exemple del seu capità, vingué a agenollar-se davant de la santa imatge de la Patrona de la gent de mar, i entre sospirs i angoixes se li encomana de tot cor.

Llavors fou quan En Ramon, mestre d'aixa i calafat d'a bord, com a bon fill de la costa brava, féu la prometença de cons-truir un petit model del vaixell, el qual seria portat a tall d'ex-vot a l'ermita de santa Cristina, de Lloret, si la gloriosa santa els obtenia per la seva intercessió, que la

santa Verge els donés un bon salvament, traient-los d'un tant greu perill.

Un cop finides les pregàries i reconfortades les seves ànimes, es disposaven a afrontar impàvids tots els perills. En arribar a la mitja nit la situació es féu encara molt més compromesa.

Per haver rondat el vent, cosa que succeeix sempre en els temporals rotatoris o huracans, la mar en lloc de venir com abans per l'amura amb una obertura de proa de cinc a sis quartes (que es la posició en la qual un vaixell capeja millor), venia ara molt més per proa o sia amb una obertura d'unes tres quartes solament.

D'altra banda ja començaven a arribar les altres marejades contrastades de les demés regions on actuava l'huracà, la qual cosa produïa onades de tan considerable alçària i de tanta concavitat o barraca, com diuen els marins, que les espolsades de la nau eren d'una tan sobtada violència, que semblava que d'un moment a l'altre s'hagués d'esberlar de cap a cap.

Poques, poquíssimes naus haurien arribat a resistir ço que resistí el *Tres Hermanas*, així es que el capità considerant la situació tan compromesa i veient tan imminent el perill de naufragi, junt amb el pilot havien ja redactat el petit terrible document que tenien que llençar al mar a dintre d'una ampolla, on s'indicaven la latitud i longitud del lloc del sinistre, per tal que les mateixes ones, en la fondària de les quals s'havien d'enfonsar, fossin els testimonis de la seva mort, donant fe del seu últim «adéu!».

De prompte i en la direcció de la mateixa proa es va sentir un fort terrabastall; era un furiós cop, o, millor dit, paquet de mar, que acabava d'esclatar contra l'amurada.

Altra nau que no hagués estat el *Tres*

Hermanas l'hauria embarcat per complet, fent caixa plena; en canvi, el bergantí dominà i remuntà la cresta de l'onada, però després d'aquesta en vingué una altra i després una altra, més arborada encara, i totes aquestes crestes venien perfectament enfilades en la direcció de la mateixa proa (cosa que sortosament no sol succeir, puix, si una cresta ve més a estribord, l'altra ve més a babord, no essent aleshores tan fatigós per a la nau) i foren tals les espolsades i capbussons que donà el bergantí, que la seva arboradura no ho pogué resistir, i amb gran terratrèmol vingué guarda a baix, tot el pal major arrossegant amb sa caiguda, tots els mastil·lers del pal trinquet.

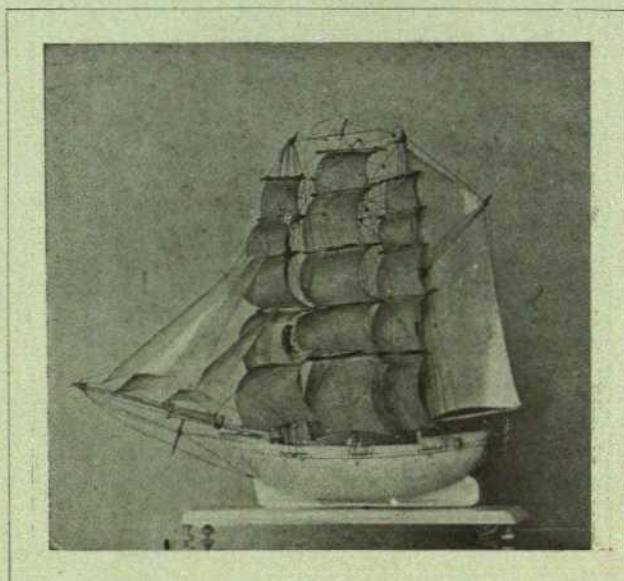
El vaixell que per altra banda s'havia descarregat del terrible contrapès d'una arboradura tal volta un bon xic excessiva, restava, malgrat això, en una situació prou compromesa, si al bell punt no es picaven aquells màstils caiguts, els quals actuant a tall d'ariet, aviat enfonsarien el costat de sotavent de la nau, i el naufragi esdevindria aleshores inevitable.

Llavors fou quan En Ramon, clarividenc i agosarat, sens estímuls ni encoratjaments per part de ningú, baixà rabent a la cambra del capità, d'on prengué una magnífica destrat de respecte que allí hi havia, i renovant el seu vot en passar per davant del quadro de la Verge, a la que saludà amb reverència, pujà ràpidament a la coberta i allí d'un salt, a la toldilla de popa, i d'allà llençant-se resoltament a sotavent, amb l'aigua fins a més de cintura, amb gest heroic, com el d'un semidéu, començà, destrat en mà, a picar amb tal vigoria, la *jarcia* i la caiguda arboradura del *Tres Hermanas*, que al cap de pocs moments, el vaixell descarregat d'aquella terrible impediment, se'l veia surar com una boia, i dominar la marejada del formidable temporal.

Sortosament en fer-se de dia, el temps amainà considerablement, i havent rolat el vent al S-W, pogué la nau navegar en popa amb les poques veles que encara li quedaven, i així anant sempre amainant la mar, pogueren arribar, als tres dies, a prop de les costes de Mèxic, on trobaren els vaixells del pràctics, que solen rondar per aquelles aigües i per medi dels quals es demanà a Charleston un remolcador. I allí entrà el vaixell, i el capità des d'allí telegrafia i escrigué a la casa armadora, donant-li compte de l'heroica conducta d'En Ramon, el calafat d'a bord.

MANUEL MUNTADAS ROVIRA

Fragment de la novel·la inèdita «Costa brava»

Minialura de vaixell
executada en vori

Els nuclis artístics de la nostra Catalunya

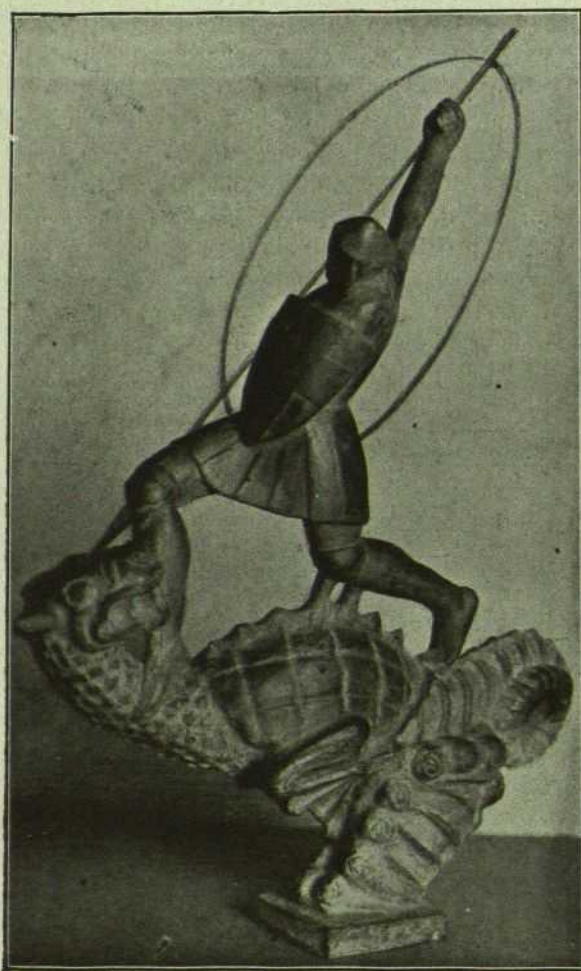

Escultura de F. Aguilar, realitzada en terra cuita per la casa Marcó de la Quart

Una arqueta obrada per Adolf Fagnoli que excel·leix en el treball de la fusta, donant-li un estil ric i escaient

Els artistes gironins han palesat llur talent i llur esperit d'iniciativa presentant un seguit de mostres de llur art a l'Exposició de les Arts Decoratives de París

Sant Jordi. Capçal de bandera, escultura de F. Aguilar, realitzada en terra cuita amb patina de bronze

Fora de Barcelona hom també treballa...

Escultura de F. Aguilar, l'artista gironí que va morir fa vuit anys i que tanmateix resta perfectament del dia

ELS ESTABLIMENTS M A R A G A L L

QUIN barceloní no ha visitat el Saló Parés, quinze o vint anys enrera quan encara conservava el ceptre del moviment artístic? Els diumenges, sobretot, sortint de missa al Pi, a Santa Anna, o a Sant Jaume, era com una mena de ritu l'entrar en l'esbarjosa sala del carrer de Petritxol a fer un tomb per davant les pintures, els objectes de bronze o de porcellana i els gravats.

Després vingué una mena de decadència. El Saló Parés, insensiblement, esdevingué el refugi de la tradició, o de la immobilitat, mentre altres sales més joves li arrabassaven la clientela audaç i dinàmica. El públic, va separar-se'n un xic.

Ha estat una joia per a nosaltres, amatents sempre al progrés espiritual i material de Barcelona, veure com el venerable Saló Parés, sota la jurisdicció d'un jove que porta un nom il·lustre, decidia reincorporar-se al moviment de que en temps més feliços fou capdavanter.

Els «Establiments Maragall», en efecte, han adquirit el local del carrer d'En Petritxol i el renoven activament amb el propòsit d'inaugurar-lo, llest ja completament, el prop·vinent dia 3 d'octubre.

C A T A L A N S

si voleu conèixer la nostra
gent, no deixeu de comprar els

QUADERNS BLAUS

dirigits per

Marius Aguilar

Carles Soldevila

El primer volum que es posarà a
la venda el dia 10 d'octubre, serà:

Santiago Rusiñol

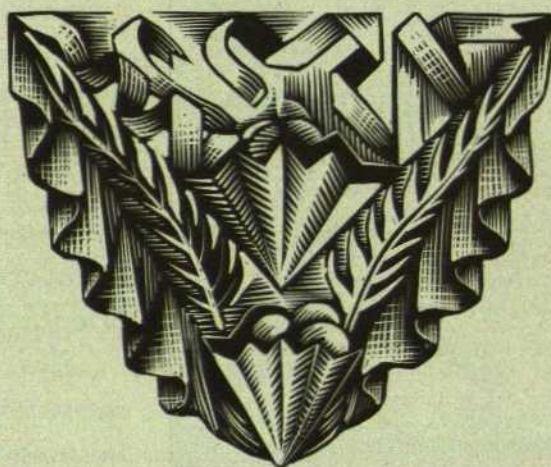
per

Carles Capdevila

La vida del nostre gran artista, plena d'anècdotes i d'humorisme en un volum de 74 pàgines.

PREU: 1'50 PESSETES

De venda a la «LLIBRERIA CATALÒNIA» i
als principals quioscos i llibreries de Catalunya

L'espectacle d'un rejuveniment o bé d'una renaixença és, de vegades, tan commovedor com el d'una naixença. Els artistes, que, de mica en mica, havien desertat del Saló Parés, sembla que han palesat llur propòsit de tornar-hi. No dubtem que hi tornaran. El vell Saló renovat, gaudirà des d'ara d'aquella mena de prestigis que no s'improvisen, que solament poden ésser assolits amb la bona cooperació del temps.

Altrament, no sabríem ben bé per què, però és un fet que els salons d'Exposició que radiquen en l'interior de Barcelona, tot i haver-se desplaçat cap a l'Eixample bona part del tràfec urbà, tenen per a les coses d'art una atracció única. Tal vegada ho fa el veïnatge de les romanalles monumentals, o bé la mena de recolliment físic que imposen els carrers estrets i les places exigües... Sigui com sigui, no volem amagar la satisfacció que ens ha produït la imminent obertura dels Establiments Maragall, en l'antiga seu del Saló Parés, en el barceloníssim carrer d'En Petritxol, tradicionalment consagrat a les pastisseries, les estamperies i les llibreries.

Tot anant-hi, semblarà que ens treiem uns anys de sobre.

UN AFEGIT A LES NOSTRES INFORMACIONS SOBRE L'EXPOSICIO DE LES ARTS DECORATIVES

EN el darrer número ens referíem als nostres artistes que exposen en el famós concurs de París, no es pas desenraonat que avui dediquem unes paraules a les obres del gran orfebre dinamarquès, que d'un temps ençà ha conquerit una mena de naturalització entre nosaltres — tantes són les simpaties que ha desvetllat el seu art —. Ens referim, cal dir-ho?, a l'argenter Georg Jensen.

Dins el Grand Palais, no gaire lluny del lloc destinat als artistes de la nostra terra, hi ha alguna cosa que crida l'atenció tan sol·licitada en aquella immensa Fira del talent humà. En un parell de vitrines i en la gran taula central, presidint, per dret de perfecció, les diferents manifestacions de l'art de Dinamarca, trobeu les obres de Jensen.

Allí podeu admirar les darreres creacions en les quals, si és possible, hom remarca una superació en l'art que semblava insuperable d'aquest

argenter que coneix, com ningú, la matèria i sap com ningú infondre-li un esperit alat.

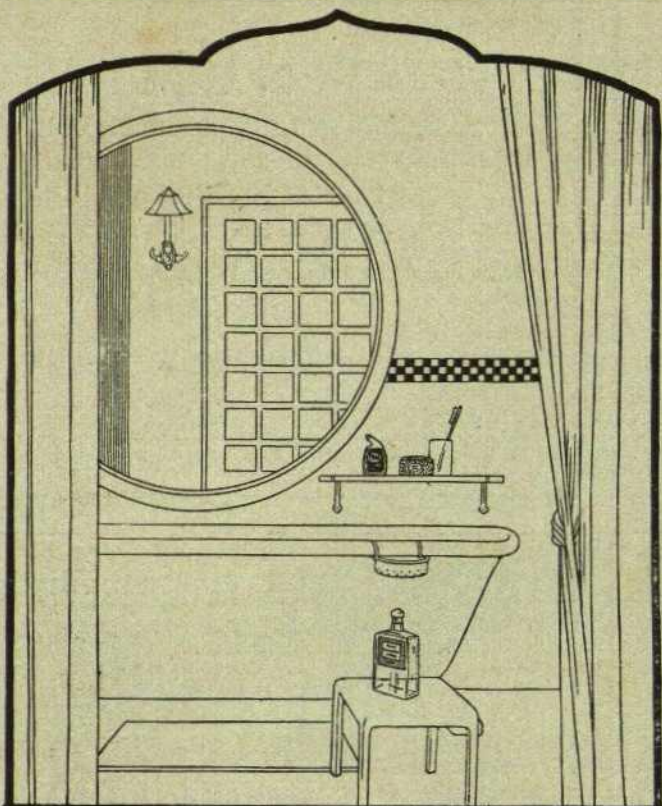
Reproduïm tres dels objectes que figuren en la dita Exposició i que serviran com a testimoniatge material de la legitimitat del nostre entusiasme.

Jensen continua la seva formidable tasca de poetització dels elements naturals — fruites, plantes, — i obté els efectes que tots hem admirat. No és arriscat de preveure una ràpida dignificació dels objectes d'argenteria, gràcies al mestratge d'aquest orfebre que influeix cada hora més en l'evolució d'aquest bell ofici. En efecte; després de l'època anomenada modernista que, fet i fet, donà un rendiment mediocre, hom advertia l'absència d'una orientació digna d'ésser seguida...

Ara, el que hi ha és, que seguir o imitar a Jensen és una empresa si fa no fa impossible.

NO HI HA SECRETS DE TOCADOR

Tota senyora que tingui cura de la seva persona, sap que els Polvos Flors de Primavera fan més formós el cutis; que el Petroli Gal manté els cabells abundosos i sedosos; que la Pasta Dens emblanqueix el dentat sense atacar gens l'esmalt, i que posant a l'aigua del bany un raig de

AIGUA DE COLONIA AÑEJA

els nervis són tonificats i la pell roman fragant i fresca.

Flascó gran: 15 ptes. Flascó petit: 2'50 ptes.

Perfumeria Gal. - Madrid

BODEGUES SALVADOR MOYA, S. A.

Avinguda d'Icària, 177 :: Telèfon 46 S. M.

Vins fins de taula **SANT QUINTI** i **SANTA ANNA**
Vins generosos i espumosos

Especialitats: **MOSCATELL** - **MALVASIA**
LACRYMA CHRISTI - **VERMUT MOYA**
VI QUINAT, **RANCI** especial per a malats i convalescents

Demaneu-lo en Colmados i Ultramarins

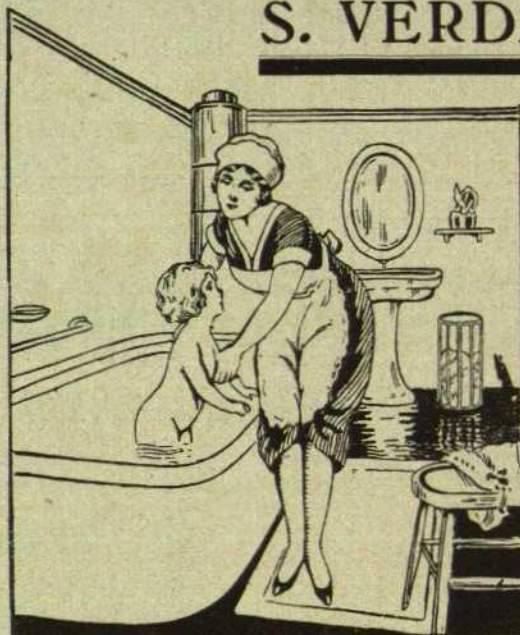

PURÈ PERMANYER.

El millor aliment per a nens, ideal en època de creixença. Per sa facil digestió i per el seu poder nutritiu està indicat además als malats del estómac i convalescents d'ensfermetats greus.

S. VERDAGUER

RONDA UNIVERSITAT, 9
Telèfon 1662 A
BARCELONA

*Lavabos,
Bidets,
Banyeres, etc.*

T O S

Catarros, Bronquitis, Asma, Refredats, Tosferina, Grippe, es curen prenent l'acreditat medicament

XAROP FIGRAN

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

ANÈMIA

Clorosi, debilitat, inapetència, convalescència i la pobresa de sang, es curen prenent el poderós tònic reconstituent

GOTES ROYEN

(SANGUÍNEES)

De venda en Farmàcies i Centres d'específics

LABORATORI
HIGIONE

DIPUTACIÓ, 73
BARCELONA

Vostè no ignora que per a escriure bé, és necessari una bona tinta, i la millor de totes és la marca anglesa

W. V. Fischer

insuperable tinta blau-negra, d'un alt rendiment per a oficina

Demani-la a l'Agent general,
Josep Genís Rovira
Corribla, 2 - BARCELONA

Sarna i Ronya

es curen en 10 minuts amb l'acreditat

SULFURETO CABALLERO

CROSTES - PEGADELLA
ERUPCIONS DELS INFANTS
es curen amb rapidesa amb
DEPURATIU INFANTIL
i **PASTA POROSA**

VENDA:

Farmàcia Caballero
Assalt, 86. - BARCELONA
I A TOT ARREU

DEPILATORIO BORRELL

Sens molèstia treu el pèl o pelussera i mata la rel sens irritar el cutis

A. BORRELL
Assalt, 52 - BARCELONA
i en totes les perfumeries

Sempre esbelta

Per a evitar la dilatació dels teixits (ventre), vostè deu usar el cenyidor **GLAXIS**. Confeccionat al teler en combinació elàstica de resistència. Substitueix amb superior avantatge a la cotilla Pes ploma. Per aquesta característica no li ocasionarà la menor molèstia. Demani fullets, adjuntant segell de correus de 35 cèntims a

Institut Ortopèdic
Sabat i Alemany
Canuda, - Barcelona

FLUJO BLANCO

SALES TIMOLADAS DE MEDIANA DE ARAGÓN

CURAN, PREVIENEN las ENFERMEDADES ESPECIALES de la MUJER
VÉASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA CAJA
Pídanse capitas "SALUS" de MEDIANA de ARAGÓN
Capita de 6 bolsitas. Ptas. 125 en Farmacias

Josep Sauleda

FÀBRICA DE LONES

Lones de tots els gruixos i amplades, per a cobertes de carruatges. Lones impermeables en color per a capotes d'automòbils. Lones per a velams, vaixells, encerats, cobertes de vagonets, tendes de campanya, platja, etc. Lones en colors sòlids per a pavellons de magatzems i cases particulars. Fabricació en gran escala de teles per a tota classe d'espardenyes i calçat

SANT POL DE MAR
(BARCELONA)

NEURASTENIA : DOLORS DE CAP

DEBILITAT NERVIOSA

ES CUREN AMB

FOSFANOL VIAN

(ELIXIR O GRANULAR)

que és un reconstituent de primer ordre i un excel·lent tònic muscular indispensable en les convalescències

FARMACIA I LABORATORI
EL SIGLO

Sant Pau, 33 (davant Mendizábal) Barcelona

Aparells fotogràfics de les millors marques - Gran assortit en tots models

ICA - NETTEL - GOERZ
ONTOSCOPI - BUSCH

Secció especial de RADIODIOTELEFONIA - Aparell receptor BERRENS P. B. 3 de 3 làmpares per a la recepció dels concerts europeus i americans en alta veu. Preu: 375 pesse-
—: tes amb làmpares —

DEMANEU CATÀLEGS

Pèrez i Sabat

Fontanella, 18 - Tel. 356 A

Demostracions

Receptors «La Antena», de cristall i vàlvules, garantitzen la recepció. Tot el referent a Radiotelefonía, a preus veritablesment sense competència.

CLARÍS, 40
(Xamfrà carrer Diputació)

BARCELONA

Casa especialista en confeccions i instal·lacions d'Antenes per personal idoni

Audicions

Seccions de remeses a províncies i de consultes, a càrrec de Don Manuel Marín, Cap d'Explotació dels Telèfons de la Mancomunitat de Catalunya

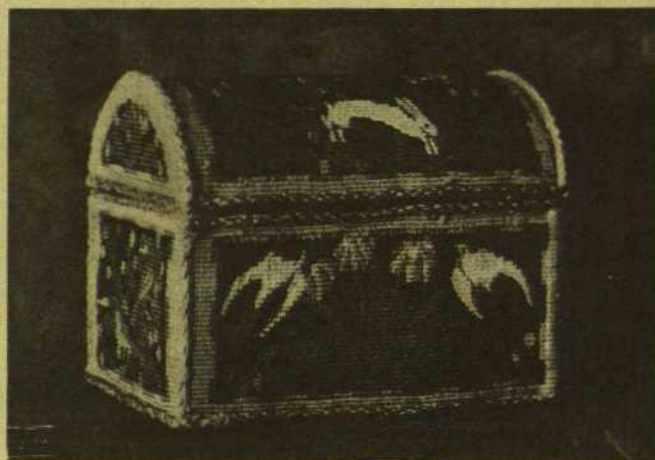

LECHE CONDENSADA MARCA LA LECHERA

La única que reemplaza ventajosamente a la leche fresca en la alimentación de los niños y en los usos domésticos. Folletos gratis a quien los solicite de la **SOCIEDAD NESTLÉ, A. E. P. A.** Gran Vía Layetana, 41 - Barcelona

TOMÀS AYMAT

MANUFACTURA DE TAPISSERIES D'ALTA
I BAIXA LLISA I DE CATIFES NUADES A
MA :: RESTAURACIO D'ANTIC I MODERN

Arqueta tapissada, projecte i execució T. Aymat

Rius i Taulet, 21 :: Telèfon Sabadell 4020
SANT CUGAT DEL VALLÈS

AGUSTI CASTELLS

HULES DE TOTES CLASSES
RASPALLS & PLOMERS
JUGUETS I PERFUMERIA

PORTAFERRISSA, 18
Telèfon 1983 A.

BARCELONA

No sofreixi morenes!...

estreñiment, fistules, gasos o qual-
sevol derivació del ventre. A pesar
dels seus pessimis-
mes vostè deu reac-
cionar Refusitotme-
dicament intern, ja
que ignora llur acció
directa. Utilitzi per
a guarir totes les al-
teracions del recte,
nostre LUX, SENSE
METGE, SENSE
MEDICINES. El seu
efecte és immediat i
s'ns la més petita
molèstia, ja que ac-
ciona durant la son.

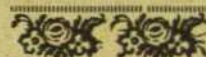

Canuda, 7

Demani fullets,
juntant segell de 35
cèntims, a
Institut Ortopèdic
Sabaté i Alemany

MIRALLS Murguía, S. A.

VIDRIERAS
ESMALTADES
GRAVATS I
INSTAL·LACIONS

Sepúlveda, 106
BARCELONA

CASES QUE RECOMANEM

JACINT AVILA

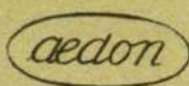
Decoracions :: Armadures, estopa i guix
Passeig de Sant Joan, 73 :: Telèfon 306 S. P.

CICLOS MOTOS **SANROMÀ** Balmes 62
SPORTS Tel. 1445-A
Barcelona

EL MARINO - Relotgeria

de JAUME FONOLLOSA - Canvis Vells, 8
El millor rellotge que bat els segons, marca ALPINA

BASCULES **ROCH** :: Incompetents
I CAIXES per sa perfecció
PERA CABALS i preu
HOSPITALET BARCELONA Coll-Blanch 45

PIANOS, AUTOPIANOS
I ROTILLES
Passeig de Gràcia, 62

MAGATZEMS POMPEYA

Mobles de totes classes. Especialitat en mobles americans
per a despatx - SALMERON, 75 - Telèfon G. 1746

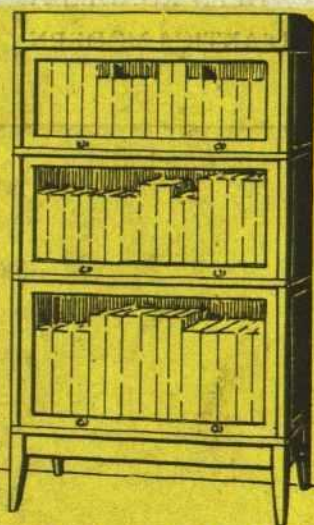
ACADÈMIA COTS
COMERÇ, IDIOMES, ETC.
Carrer dels Archs, 10 :: Telèfon 5041 A.

VINS SABATÉ VILAFRANCA a 0.50 litre
en garrafes, barrillets, etc., etc.
Per a encàrrecs: **F. García Ruano**
Carrer Llàuria, 100 - Telèfon 1614 G.

J. VILAPLANA
ÓPTICO - Ejecución rápida en las fórmulas
de los señores Médicos oculistas.
PELAYO, 16

LLIBRERIES I MOBLES DE DESPATX

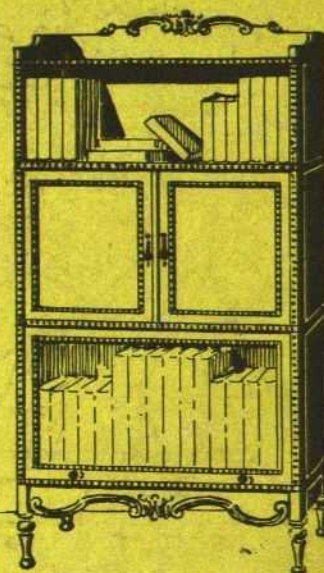
YORKI

B. 21×130 Ptes. 141'50

N.º 900 140×75 Ptes. 375

N.º 802 81×177×38 Ptes. 229

PREUS DE LA LLIBRERIA "YORKI"

	ALÇADA	FONS	LLARGARIA	A. SENS VDR.	B AMB VDR ERA	C ONDULADES
Sòcol	25	30	81		20	37'50
»	25	38	81		20	37'50
Coronisa	10	30	81		20	22'50
» amb talla	14	30	81			27'50
Libreria	29 1/2	30	81	33	45	50
»	3 1/2	30	81	35 1/2	47'50	52'50
»	40 1/2	38	81	38	50	55
»	45 1/2	38	81	41	53	58

Les mides de les llibreries són exteriors, amb vidres, s'obren mitjançant unes balletes i són construïdes de roure natural i f. sc. També es construeixen amb 2 portes i pany augmentant de 10 pessetes.

N.º 1001 Ptes. 85

N.º 803 189×177×38 Ptes. 661

N.º 1000 Ptes. 165

VENDA: En els magatzems de mobles i llibreries i en l'Administració d'aquesta Revista

TALLERS REIG Enric Granados, 21 - Tel·l·fon 2085 A.